

Republika e Kosovës - Republika Kosova - Republic of Kosovo

Qeveria - Vlada - Government

*Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturë
Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i
infrastrukture*

Ministry of Environment, Spatial Planning and Infrastructure

Departamenti për Patentë Shoferë dhe Automjete

Departman za vozačke dozvole i vozila

Department for Driver's License and Vehicles

Grupa autora

***PRIRUČNIK ZA POLAGANJE STRUČNOG ISPITA ZA INSTRUKTORA
VOZAČA***

***Priručnik ovlašćen od Ministarstva
2025***

PRIRUČNIK ZA POLAGANJE STRUČNOG ISPITA ZA INSTRUKTORA VOZAČA

Autori:

**Habib Hasani, Xhevat Gashi, Avni Abdyli, Vlora Hasanramaj,
Reshat Sylejmani, Burim Deliu, Mirditë Emini**

Recenzenti:

**Fejzulla Mustafa
Shkumbim Leka**

Stručni saradnik Ruzhdi

**Matoshi
Ekrem Latifi**

**Lektura:
Merlinda Spahiu**

**Fotografije:
Autori**

**Izvori sa interneta, drugi
izvori**

Priština, 2025. godine

Objavljivanje, fotokopiranje ili korišćenje ovog priručnika radi materijalne koristi, bilo fizički ili/i elektronski, je zabranjeno.

Ovaj priručnik ni na koji način nije dozvoljen za prodaju niti za pokrivanje troškova štampanja ili elektronske upotrebe.

Nepoštovanje gore navedenih uslova predstavlja krivično delo pribavljanja autorstva za materijalnu korist.

Sadržaj

1. UVOD U ZANIMANJE INSTRUKTORA VOZAČA.....	6
2. POČETNE RADNJE OSPOSOBLJAVANJA	15
3. OSPOSOBLJAVANJE KANDIDATA U POLIGONU.....	25
4. OSPOSOBLJAVANJE UNUTAR I VAN NASELJA.....	33
5. LITERATURA.....	117

Predgovor

Ovaj priručnik izradila je radna grupa ovlašćena od strane Ministarstva na osnovu *plana i programa za polaganje stručnog ispita za instruktora vozača*.

Kandidatu za polaganje stručnog ispita za licenciranje instruktora posvećene su sve poglavlje ovog priručnika, dok se za obnavljanje licence instruktor priprema za polaganje ispita samo materijal iz četvrtog (4) poglavlja.

Predmetni priručnik ima za cilj da se kandidat za instruktora vozača upozna i razume značenje profesije za instruktora vozača kao i način osposobljavanja kandidata za vozače. Uzimajući u obzir da instruktor vrši osposobljavanje kandidata samo iz praktičnog dela, nama je kao radnoj grupi bilo najrazumnije da se fokusiramo na ovaj deo.

Neke od fotografije (ilustracije) korišćene u ovom priručniku iste su kao one koje se koriste u javnim pitanjima kandidata za vozače kategorije B.

Mi, kao radna grupa, svesni smo da je tokom izrade ovog priručnika moglo doći do bilo kakvog propusta, bilo tehničkog ili druge prirode, stoga molimo korisnike predmetnog priručnika da nam bez oklevanja pišu o eventualnim propustima, preporukama ili dobronamernim sugestijama. Iako ćemo vam biti zahvalni i priznatelni, i istovremeno ćemo ih uzeti u obzir, kako bi sledeće izdanje bilo još kvalitetnije i praktičnije od sadašnjeg.

Autori

POGLAVLJE I

UVOD U PROFESIJU INSTRUKTORA VOZAČA

1. UVOD U PROFESIJU INSTRUKTORA VOZAČA

Pojmovi

Pojmovi koji se koriste u ovom uvodu u profesiju instruktora vozača su:

„Auto-škola“ - subjekt koji vrši osposobljavanje (obučavanje) kandidate za vozača vozila;

„Kandidat za vozača“ - lice koje je upisano u auto-školu za osposobljavanje vozača;

„Instruktor vozača“ - lice ovlašćeno za osposobljavanje kandidata za vozača iz praktičnog dela za odgovarajuću kategoriju;

„Licenca instruktora vozača“ - javna isprava koju izdaje resorno Ministarstvo za Transport kojom se dokazuje pravo na osposobljavanje kandidata za vozača iz praktičnog dela.

Procedure za licenciranje instruktora vozača

Kandidat koji je završio osnovnu obuku za instruktora vozača može polagati profesionalni ispit za licenciranje instruktora vozača.

Stručni ispit za licenciranje organizuje se teorijskim i praktičnim delom, dok se za produženje licence samo teorijskim delom.

Stručni ispit iz praktičnog dela za licenciranje instruktora vozača polaže se samo na javnim putevima. Kandidat koji je prethodno pokazao pozitivan rezultat na teorijskom ispitu ima pravo da polaže praktični ispit.

Praktični deo stručnog ispita podeljen je na dva dela:

a) Prvi deo ispita obuhvata ličnu vožnju:

- Pregled vozila (dnevni preventivni tehnički pregled: *provera nivoa motornog ulja, rashladne tečnosti, tečnosti za pranje vetrobranskog stakla, dodatne opreme, guma, podešavanje sedišta, zauzimanje ispravnog položaja, podešavanje vozačevog retrovizora, vezivanje sigurnosnog pojasa i naslona za glavu ako postoji*);
 - Ponašanje u saobraćaju;
 - Tehniku vožnje;
 - Posmatranje i praćenje saobraćajne situacije, odnosi sa drugim učesnicima u saobraćaju;
 - Blagovremeno i pošteno obavljanje radnji;
 - Primenu defanzivne vožnje (*prikladne vožnja, predviđanje, donošenje odluka u realnim saobraćajnim situacijama*);
- Primenu Eko-vožnje i bezbednu vožnju

a) Drugi deo ispita obuhvata „Vođenje i ocenjivanje kandidata (kandidat igra ulogu instruktora vozača).“

Kandidat za instruktora vozača u delu ispita „Vođenje kandidata na putu “ mora:

- *Imati komunikacione sposobnosti;*
- *Da proceni ponašanje i tehniku vožnje;*
- *Da proceni način ponašanja i reakciju kandidata u konkretnoj situaciji u saobraćaju;*
- *Da reaguje verbalno i fizički na opasne situacije u saobraćaju;*
- *Da po završetku vožnje kandidat za instruktora vozača treba da mu saopšti greške koje je kandidat za vozačku dozvolu napravio tokom vožnje (izveštaj o vožnji);*
- *Da izvrši konačnu procenu kandidata za vozačku dozvolu prema kriterijumima za procene grešaka i ukazuje da je kandidat „osposobljen“ ili „nije osposobljen“.*

Komisija ocenjuje kandidata za instruktora vozača na osnovu tehnike vožnje, rukovođenja kandidatom, saopštavanja grešaka i konačne ocene na ispitu.

Greške se smatraju malom, ozbiljnom i opasnom greškom. Kandidat koji je ocenjen sa ozbiljnom ili opasnom greškom ne polaže ispit.

Kandidat koji se ocenjuje sa četiri (4) male greške ili ponovi dva (2) puta istu malu grešku ne polaže stručni ispit za instruktora vozača.

Trajanje praktičnog ispita na javnim putevima je najmanje trideset (30) minuta do 45 minuta.

Kandidat koji uspešno položi deo ispita „lična vožnja“ nastavlja drugi deo ispita. Vođenje kandidata na javno/putu (uloga instruktora vozača). Jedan od članova komisije igra ulogu kandidata za vozačku dozvolu.

Praktično osposobljavanje sprovodi instruktor vozača koji ima važeću licencu i ispunjava propisane uslove.

Minimum nastavnih časova iz praktičnog dela osposobljavanja kandidata za kategoriju B je najmanje dvadeset (20) časova, dok je za ostale kategorije najmanje petnaest (15) časova.

Prava i obaveze instruktora vozača

Instruktor vozača u toku dana ima pravo da radi najviše osam (8) sati iz praktičnog dela, računajući i praktične časove kandidata za različite kategorije.

Instruktor vozača tokom praktične nastave je dužan da:

- *blagovremeno i uredno popuni radni nalog;*
- *blagovremeno i redovno popuni karticu kandidata;*
- *ima plan programa o osposobljavanju kandidata;*
- *ima vozačku dozvolu;*
- *ima važeće zdravstveno uverenje;*
- *imati licencu za instruktora vozača.*

Instruktor vozača koji osposobljava kandidata za vozača iz praktičnog dela, na zahtev službenog lica Ministarstva (Inspektora) dužan je da se zaustavi i pruži zahtevanu dokumentaciju.

Službeno lice Ministarstva u slučaju zaustavljanja vozila autoškole treba da signalizira zaustavljanje znakom „STOP INSPEKTOR“.

Osposobljavanje iz praktičnog dela vrši se vozilom za svaku kategoriju posebno.

Vozilo za osposobljavanje kandidata za vozače morada ispunjava sledeće dodatne uslove:

- mora biti registrovan, sa šestomesečnom (6) periodičnom pregledom, sa dodatnim potvrđenim komandama;*
- biti označen za svaku kategoriju slovom „L“;*
- da ispunjava tehničke uslove za bezbedno učešće u saobraćaju;*
- da ispunjava higijenske uslove.*

Instruktor vozača je dužan da pre početka praktičnog časa proveri da li kandidat za vozača poseduje sledeća dokumenta:

- karticu kandidata;*
- važeće lekarsko uverenje.*

Pre svake vožnje kandidat za vozača i instruktor-vozača moraju biti fizički i psihički sposobni za vožnju.

Uslovi koje kandidat mora da ispuni dati su u nastavku:

- nije pod stresom,*
- nije bolestan,*
- da nije pod uticajem alkohola, droge ili lekova koji nisu dozvoljeni za upotrebu pre i tokom vožnje,*
- da je dovoljno odmoren za obuku,*
- da navede i po potrebi ponavlja temu kojom se bavio,*
- da zaista želi i uživa u vožnji tokom osposobljavanja,*
- da bude dovoljno fokusiran da bi mogao aktivno da prati uputstva instruktora vozača,*
- da bude propisno (skromno) odeven.*

Od vozača instruktora tokom obuke se očekuje da:

- Primenjuje principe nastavnih jedinica tokom osposobljavanja, odnosno:*
- Princip jasnoće ili primera,*
- Princip povezanosti teorije i prakse,*
- Princip svesne aktivnosti (ohrabrite kandidate da aktivno učestvuju u osposobljavanju),*
- Princip sistematizacije ili postepenosti (od najjednostavnijih do najsloženijih radnji),*
- Princip racionalizacije ili ekonomičnosti (da se pripremi za čas),*

Princip individualizacije (prilagođavanje sa karakteristikama kandidata),

- Princip održivosti (provera).

Pored gorenavedenih principa, vozač- instruktor takođe treba da koristi sledeće metode osposobljavanja i obično treba koristiti kombinaciju sledećih metoda:

-Metoda usmene prezentacije – ovu metodu treba što manje praktikovati, neizbežna je, ali ima lošu osobinu da instruktor nema reagovanje (povratnu informaciju) od kandidata,

-Metod kazivanja ili demonstriranja - prvo instruktor, a zatim kandidat,

-Metod razgovaranja - metoda pitanja i odgovora (problematične jedinice)

-Metoda osposobljavanja.

Samo ako se ispune gore navedeni uslovi, od osposobljavanja se mogu očekivati pozitivni rezultati, što omogućava bolje i brže usvajanje nastavnih jedinica, što rezultira većom bezbednošću učesnika u saobraćaju.

Tokom osposobljavanja iz praktičnog dela u vozilu autoškole učestvuju samo instruktor vozača i kandidat koji se osposobljava za odgovarajuću kategoriju.

Planiranje nastavnog časa

-nastavni predmet;

-nastavni materijal,

-nastavni čas

- nastavna jedinica.

Elementi . planiranja . osposobljavanja

U nastavku je dato kako treba planirati i organizovati osposobljavanje iz praktičnoga dela

<i>Cifra</i>	<i>Sadržaj . osposobljavanje na javnom putu-ponašanje u saobraćaju</i>	<i>Nastavni čas</i>	<i>Mesto osposobljavanja</i>
<i>T9</i>	<i>Ulazak na autoput ili sličan put</i>	<i>Ulazak i izlazak sa autoputa , (ulaz u saobraćaj u traci za ubrzavanje, izlaz iz saobraćajnog toka iz trake) za usporavanje).</i>	<i>Unutar i izvan naselja.</i>

Ciljevi: nakon završetka nastavnog časa , da kandidat bude u stanju da bezbedno vozi vozilo u autoputu, kao i prilikom ulaska koristeći traku za ubrzanje i izlazak koristeći traku za usporavanje.

Sadržaj nastavnog časa koji kandidat mora da nauči

- Sadržaj plana

Sadržaj nastavnog časa koji kandidat mora da nauči.

Najvljivanje znaka - autoput

- Prepoznavanje saobraćajnog znaka .

Ulazak na autoput bez trake za ubrzanje

- Pre ulaska na autoput uvideti mogućnost bez zaustavljanja kod saobraćajnog znaka ,
- Signaliziranje pokazivačem pravca,
- Procena rastojanja i brzine kretanja vozila koja se kreću autoputem ,
- Davanje prednosti svim vozilima koja se kreću autoputem,
- Ulazak na autoput ne ometajući ili ugrožavajući vozila koja se kreću autoputem.

Korišćenje trake za ubrzanje ako postoji.

- Ulazak na autoput uz pomoć trake za ubrzanje i signaliziranje pokazivačima pravca,
- Povećajte brzinu po potrebi i ulazak na autoput na kraju trake za ubrzanje,
- Procena udaljenosti i brzine vozila koja se kreću autoputem.

Vožnja autoputem

- Vožnja vozila kandidata na autoputu, u krajnjoj desnoj traci ako nije zauzeta u koloni,
- Korišćenje leve trake za preticanje,
- Menjanje trake posmatrajući saobraćaj otpozadi (unutrašnji, spoljašnji retrovizor, mrtvi ugao i signaliziranje pokazivačima pravca),
- Ne krećući se na maloj udaljenosti od vozila koje se kreće ispred.

Ponašanje u slučaju kvara na autoputu

- Zaustavljanje na traci za hitno zaustavljanje,
- Postavljanje sigurnosnog trougla na udaljenosti od najmanje 100 metara,
- Paljenje svih pokazivača pravca.

Korišćenje trake za ubrzanje/usporenje

- Izlazak sa autoputa koristeći traku za usporavanje i signaliziranje pokazivačima pravca,
- Smanjenje brzine po potrebi tek nakon što prođete na traku za usporavanje na početku ove trake.

Procena udaljenosti i brzine vozila koja se kreću autoputem.

Tip nastavnog časa

- priprema narednog časa,*
- vežbe,*
- ponavljanje,*
- kombinacija nastavnog časa.*

Zadaci za realizaciju .

Edukacija (sticanje vaspitnih vrednosti),

Znanje (sticanje znanja i veština),

Funkcionisanje (razvoj osposobljavanja).

Edukacija obuhvata:

- Sticanje vaspitnih vrednosti,*
- Razvijanje svesti o opasnostima na autoputu,*
- Izgradnja pozitivnih stavova o ispravnom ponašanju na autoputu, ulasku, vožnji i izlasku sa autoputa i prisvajanje osećaja lične odgovornosti .*

Znanje

Sticanje sadržaja znanja:

Naučiti saobraćajna i bezbednosna pravila i saobraćajne znakove, kao i ponašanje pri ulasku, vožnji i izlasku sa autoputa.

Funkcionisanje (razvoj osposobljavanja)

Razvoj veština, praćenje, predviđanje, prepoznavanje opasnosti na autoputu, kao i način izbegavanja rizika.

Mesto za osposobljavanje

- Gde postoje tehnički elementi saobraćaja,*
- Gde kandidat ima mogućnost da se osposobi u različitim situacijama u saobraćaju;*
- Ekonomizacija,*
- Pogodna mesta za realizaciju nastavnog časa.*

Metode osposobljavanja.

- **Frontalna forma** – koja podrazumeva rad instruktora istovremeno sa najvećom grupom kandidata,
- **Grupna forma** - koja podrazumeva rad instruktora određenim brojem kandidata,
- **Rad u parovima ili u tandemu**- što podrazumeva rad dva instruktora sa jednim kandidatom.
- **Individualna forma** – koja podrazumeva rad jednog instruktora sa samo jednim kandidatom.

Kod nas se koristi individualni metod, što znači da tokom praktičnog osposobljavanja instruktor je samo sa jednim kandidatom za vozača.

Nastavbe metode

Instruktor vozač koristi metode:

- pojašnjenja,
- pripovedanja,
- razgovora,
- vežbi (tačno, pravedno, bezbedno i brzo).

Nastavni alati i pomoćna sredstva

- Vozilo sa odgovarajućom opremom po kategorijama,
- Priručnik,
- Blok za skiciranje ili slično,
- Čunjevi, u zavisnosti od kategorije.

Artikulacija nastavnog časa

- uvodni deo – ciljevi,
- glavni delovi-vežbe (radnje sa vozilom, bezbedni izrazi, eventualne greške),
- završni deo.

Uvodni deo nastavnog časa obuhvata:

- svakodnevni preventivni tehnički pregled vozila.
- pripremu za vožnju,
- ponavljanja,
- ciljeve nastavnog časa.

Glavni deo - vežbe obuhvataju:

Ulazak, vožnja i izlazak sa autoputa kao što je gore opisano.

Završni deo

Percepcija, analiza i ispravka grešaka:

- uzrok grešaka,*
- moguće posledice zbog grešaka.*
- način ispravljanja grešaka,*
- ostalo.*

Faktori vremena – kašnjenja u preduzimanju radnji ili preuranjene radnje.

Kvalitativni faktori - netačna radnja, redosled radnji na pogrešan način.

Kvantitativni faktori - puštene radnje, prekomerne radnje.

Etika instruktora i kandidata

Instruktori i kandidati za vozače moraju biti obučeni u odgovarajuću odeću koja nije provokativna i koja ne sadrži slike, natpise i simbole koji narušavaju javni moral ili mogu biti uvredljivi za pojedince ili grupe.

Kod ženskog pola, suknje i kratke pantalone ne mogu biti kraći od kolena. Kod muškaraca nije dozvoljeno nošenje šortseva kratkih pantalona iznad kolena.

Instruktor treba da se ponaša dobro prema kandidatu i motiviše ga za nastavne časove iz praktičnog dela i tretira ih sve isto bez obzira na socijalni status, etničku pripadnost, rasu, veroispovest itd.

Provera dokumentacije za sposobljenost

Pre početka nastavnog časa, instruktor mora:

- Proveriti ličnu kartu i identitet kandidata;*
- Proveriti lekarsko uverenje;*
- Popuniti karticu kandidata i radni nalog;*
- Oceniti psihičko i fizičko stanje kandidata;*
- Motivisati kandidata za nastavni čas i međusobne odnose;*
- Testirati vid kandidata;*
- Preduzeti odgovarajuću radnju nakon ocenjivanja.*

POGLAVLJE II

POČETNE RADNJE OSPOSOBLJAVANJA

2. POČETNE RADNJE OSPOSABLJAVANJA

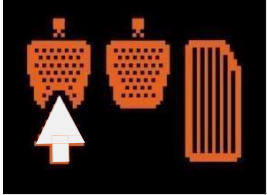
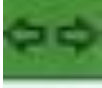
Početne radnje pre pokretanja vozila

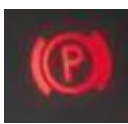
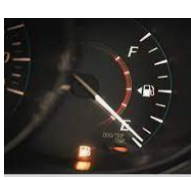
Osposobljavanje (obučavanje) iz praktičnog dela se sprovodi prema Administrativnom uputstvu o Planu i Programu za osposobljavanje kandidata za vozače.

Kandidat za vozača mora imati znanje o vozilu sa kojim se obavlja osposobljavanje za odgovarajuće kategorije.

U nastavku prikazana je tabela sa glavnim uređajima i njihovom funkcionisanju.

Kontrolna (komandna) tabla u vozilu omogućava praćenje rada motora. Ona prikazuje protekle kilometre i brzinu kretanja.	
Kontrolna lampica signalizira (pokazuje) problem sa motorom.	
Rashladni uređaj (tečnost/voda) omogućava rad motora	
Nizak vazdušni pritisak u pneumatiku (gumama) smanjuje stabilnost vozila i oštećuje gume, povećava troškove goriva.	
Volan služi za upravljanje vozilom u željenom smeru.	
ABS sistem u vozilu omogućava da u slučaju kočenja ne dođe do blokiranja točkova.	

<i>Pedala trenja, koja se mora pritisnuti pre aktiviranja motora, omogućava startovanje sa mesta i menjanje brzina.</i>	
<i>Kontrolna lampica na fotografiji signalizira (ukazuje) da je temperatura motora prešla dozvoljenu granicu - kvar u sistemu hlađenja.</i>	
<i>Kontrolna lampica na fotografiji signalizira (ukazuje) nedovoljnu količinu ulja u motoru ili kvar u sistemu podmazivanja.</i>	
<i>Kontrolna lampica na fotografiji signalizira (pokazuje) da su u vozilu upaljena kratka svetla.</i>	
<i>Kontrolna lampica na fotografiji signalizira (pokazuje) da su duga svetla upaljena u vozilu.</i>	
<i>Kontrolna lampa signalizira (pokazuje) svetla za maglu</i>	
<i>Pokazivači pravca se koriste tokom radnji sa vozilom (preticanje, skretanje levo ili desno itd.).</i>	
<i>Kontrolna lampica na fotografiji signalizira (pokazuje) da su svi pokazivači u vozilu upaljeni.</i>	
<i>Kontrolna lampica signalizira (pokazuje) da alternator ne radi ispravno.</i>	

Kontrolna lampica signalizira (pokazuje) da je tempomat aktiviran	
Kontrolna lampica signalizira (pokazuje) da je parkirna kočnica van funkcije.	
Kontrolna lampica signalizira (pokazuje) da sigurnosni pojas nije postavljen.	
Kontrolna lampica signalizira (pokazuje) da je ESP/elektronski program stabilnosti van funkcije	
Kontrolna lampica signalizira (pokazuje) količinu goriva	
Kontrolna lampica signalizira (pokazuje) na probleme sa vazдушnim jastukom.	
Kontrolna lampica signalizira (pokazuje) da su grejači van funkcije (dizel).	
Kontrolna lampica signalizira (pokazuje) da servo volan nije u redu.	
EKOLOŠKI režim.	

Mala bezbednosna udaljenost.	
Broj obrtaja motora.	
Broj obrtaja motora u crvenom polju.	

Kandidat se obaveštava o radu vozila sa posebnim akcentom na opremu koja direktno utiče na bezbednost na putevima, zatim na motor, prenosnu opremu, opremu za signalizaciju i osvetljenje, instrument tablu, tehnološki (pametni) uređaji, njihov rad i način njihovog korišćenja.

Provera pre upotrebe: vozilo se pregleda i utvrđuje se da li su gume u dobrom stanju i da nema curenja tečnosti ispod vozila. Hauba (poklopac motora) vozila se otvara da se proverí: nivo rashladne tečnosti, nivo ulja u kočionom sistemu i nivo motornog ulja, kao i da nema curenja ulja iz motora ili bilo koje druge opreme.

Kandidat za vozača je obavešten o načinu ulaska i izlaska iz vozila, preporučuje se prilikom ulaska u vozilo, kretanje da se obavi u suprotnom smeru kretanja vozila.

Nakon gore navedenih uputstava, kandidat ulazi u vozilo i uverava se da su vrata vozila zatvorena, to se može potvrditi i pomoću inteligentnih uređaja ili mehanički. Nakon što kandidat za vozača sedne, prvo se podešava sedište, zatim retrovizori, nasloni za glavu ako postoje, i na kraju se postavlja sigurnosni pojas.

Položaj tela u sedištu

Instruktor pokazuje kandidatu kako da pravilno podesi položaj sedišta, koji se zasniva na tri tačke i zavisi od visine kandidata, kao što je prikazano na sledećim slikama. Pored ispravnog položaja, instruktor demonstrira i nepravilan položaj i posledice ovog položaja.

Pravi položaj

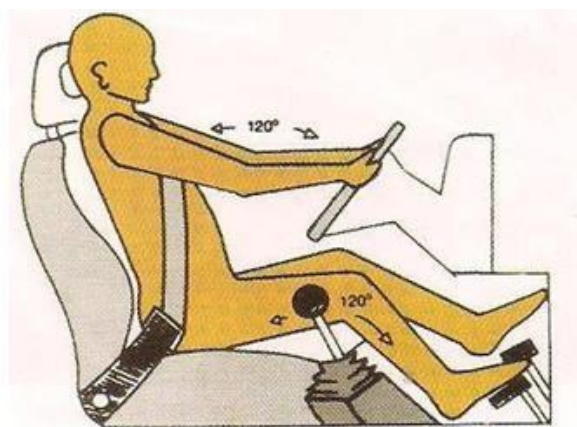

Nepravilan položaj

Nepravilan položaj

Podešavanje sedišta se vrši na takav način da kada se pritisne pedala, noga treba da bude u blago savijenom položaju, što znači da nije potpuno ispružena kao što je prikazano na sledećoj slici.

Položaj na sedištu

Položaj ruke u upravljačkom sistemu – volanu

Ispravan položaj na volanu mora biti u koordinaciji sa položajem tela i nogu. Položaj ruku na volanu odgovara kazaljka na satu: **9 i 15** ili **10 i 2**. Dok prilikom menjanja brzina, leva ruka treba da bude na volanu u položaju u smeru kazaljke na satu **12:00**.

Pravilan položaj ruku na volanu

Nepravilan položaj ruke na volanu

Položaj ruke na ručici menjača brzine tokom menjanja brzina na menjaču prikazan je na sledećim slikama.

Položaj ruke na ručki menjača brzine

Postoje različite vrste komandi menjača brzine, kandidat se obaveštava o tome kako funkcioniše.

Instruktor sa kandidatom mora da vežba manipulisanje ručnim komandama do nivoa automatizacije, kada kandidat lako izvodi radnje sa ručnim komandama bez gledanja u njih.

Podešavanje retrovizora

Pravilno podešavanje retrovizora je od velikog značaja sa stanovišta bezbednosti u saobraćaju. Uz pomoć retrovizora, kandidat za vozača proverava saobraćaj sa strane i otpozadi. Sledeće slike prikazuju pravilan i nepravilan način podešavanja retrovizora.

Pravilno podešavanje retrovizora

Nepravilno podešavanje retrovizora

Podešavanje retrovizora se vrši u zavisnosti od toga da li se osposobljavanje kandidata sprovodi unutar ili van naselja. Unutar naselja, retrovizori se podešavaju tako da se gleda što je moguće bliže otpozadi, dok izvan naselja, da se gleda što dalje.

Pogled preko ramena (mrtv ugao).

Kandidatu treba objasniti važnost gledanja preko ramena, takozvanog „mrtvog ugla“, gde se u određenom položaju vozilo ne može primetiti kroz bočne retrovizore. Važno je da kandidat stvori naviku, da pre nego što uđe u bilo kakvu radnju sa vozilom, redovno gleda preko ramena.

Mrtvi ugao.

Rad sa nožnim komandama

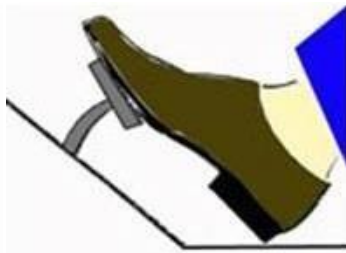
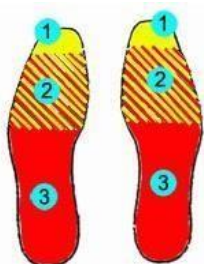
Instruktor objašnjava kandidatu rad nožnih komandi, kao se vrši pritiskanje i njihovo otpuštanje (gasa, trenja i kočnice) i njihovu koordinaciju, prilikom polaska sa mesta, pri menjanju brzina, pri vožnji unazad, pri usporavanju i zaustavljanju vozila i drugim radnjama sa vozilom. Instruktor objašnjava kandidatu da se komande pritiskaju tabanima.

Položaj noge na komandi vozila – pritiskanje

Instruktor objašnjava kandidatu kako se vrši otpuštanje komandi u zavisnosti od njihove funkcije.

Položaj noge na komandi vozila – otpuštanje

Gazeća površina prilikom manipulacije i komandiranje tabanima data je u nastavku:

Površinase nagingje tokom manipulacije.

- *Brza manipulacija, ali uz malu silu (1),*
- *Brza manipulacija, sa velikom silom (2), i*
- *Spora manipulacija, ali sa maksimalnom silom (3).*

Kandidatu se pokazuje kako da koordiniše nožne komande – kvačilo i gas pri kretanju iz mesta, pri menjanju brzina sa male na veću i obrnuto. Pre početka vežbi sa komandama, ruke se postavljaju pravo na volan, dok se nege postavljaju sa strane komande - pedala.

Kvačilo se pritiska levom nogom i postepeno otpušta pri malim brzinama, nakon otpuštanja pedale kvačila noga se pomera bočno od pedale kvačila.

Pedale gasa i kočnice se pritiskaju desnom nogom. Leva noga se oslanja na petu, a pokret se vrši u petnom zglobu. Pedala se pritiska i otpušta sporim pokretima.

Tokom kočenja, noga-taban se potpuno postavlja na pedal. Prilikom otpuštanja pedale, noga se podiže sa poda. Pedala se postepeno pritiska i otpušta.

Paljenje i gašenje motora

Kandidatu se objašnjava da vozilo mora biti osigurano od samopokretanja (ručnom kočnicom) bez obzira na to da li se put nalazi na uzdužnom nagibu i menjač brzine mora biti u neutralnom položaju (pritiskom na pedal kvačila motor se odvaja od menjača brzine kako anlsaer ne bi se preopteretio zbog kretanja zupčanika u menjaču brzine, posebno u zimskim uslovima kada se ulje menjača zgušnjava). Kandidatu se objašnjava kako da upali motor tokom letnje i zimske sezone, uzimajući u obzir upotrebu naprednih tehnoloških uređaja ako je vozilo njima opremljeno. Zatim se daje objašnjenje kako se gasi motor. S obzirom na to da postoje različite vrste vozila sa kojima se kandidat za vozača osposobljava, instruktor pokazuje i sam demonstrira kako se pali i gasi motor uključujući inteligentne uređaje.

Ne zagrevamo motor na mestu, već u pokretu, ne opterećujući motor u prvim minutima vožnje.

Paljenje motora

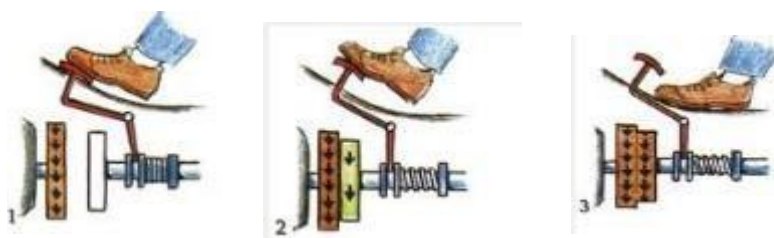
Vežba sa pedalom kvačila - polu- kvačila.

Kandidatu se objašnjava da kada se pritisne pedala kvačila, odvaja se veza motora i menjača brzine (prenosnog sistema). Važno je da kandidat razume otpuštanje pedale kvačila do „*tačke delovanja*“. Vežba se prvo vrši sa ugašenim motorom na mestu.

Ova radnja predstavlja poteškoće za kandidata i ne može da ide sa daljim radnjama bez dobrog razumevanja primene polufrikcije (polu- kvačila).

Nakon što je kandidat razumeo način polufrikcije, prelazi se na vežbu pokretanja vozila sa mesta i menjanja brzina.

Ako je vozilo opremljeno naprednom tehnologijom, razjašnjava se upotreba ovih uređaja.

Pritisak kvačila

Kandidat treba da razume da ukoliko se pedala kvačila brzo otpušta, dolazi do vibracije motora ili ako se ne primenjuje dovoljno gasa može doći do gašenja motora.

Korišćenje kočionog sistema .

Radna (nožna) kočnica

Kočenje radnom (nožnom) kočnicom vrši se postepeno (usporavanje) n.pr. u situacijama kada je potrebno postupati u skladu sa saobraćajnim i bezbednosnim pravilima, dok je naglo kočenje dozvoljeno samo u slučaju neposredne opasnosti.

Pomoćna kočnica- pokazuje se kandidatu kako se koristi u slučaju nefunkcionisanja radne kočnice.

Parkirna kočnica- kandidatu se pokazuje način na koji se zaustavljeno vozilo obezbeđuje iz samopokreta, prvo sam demonstrira, a zatim to čini kandidat za vozača. Kandidatu se objašnjava kako se vrši usporavanje vozila u zavisnosti od situacija u drumskom saobraćaju i kojom silom se primenjuje na pedal radne kočnice.

POGLAVLJE III

OSPOSOBLJAVANJE KANDIDATA U POLIGONU

POČETNO OSPOSOBLJAVANJE NA POLIGONU

Plan i priprema za realizaciju nastavnog časa sastoji se od sledećih elemenata:

- *Nastavna jedinica (tema),*
- *Mesto realizacije učenja,*
- *Nastavni alati,*
- *Nastavne metode,*
- *Vreme potrebno za završetak teme,*
- *Nastavni materijal,*
- *Nastavni čas osposobljenja iz praktičnog dela traje 45 minuta.*

Protok nastavnog časa

Uvodni deo nastavnog

časa

U uvodnom delu nastavnog časa instructor treba da razgovara sa kandidatom o pripremi obavljanja nove nastavne jedinice. Nakon toga kandidat vrši vizuelni pregled vozila i zajedno sa instruktorom određuju rutu - gde će se odvijati praktični deo osposobljavanja.

Dužnosti instruktora pre početka vožnje

Dužnosti instruktora pre početka vožnje da objasni kandidatu su:

- *Mere predostrožnosti pre pokretanja vozila,*
- *Uslovi za polazak vozila sa mesta,*
- *Polazak prvom brzinom (prvi stepen prenosa),*
- *Polazak sa mesta,*
- *Zaustavljanje vozila.*

Osposobljava kandidata za vožnju napred, nazad i zaustavljanje na liniji zaustavljanja.

Polazak vozila sa mesta

Kandidatu se objašnjava način pokretanja vozila sa zemlje metodom polufrikcije i koordinaciju nožnih pedala, pedala frikcije i gasa. Važno je da kandidat razume „*tačku delovanja (veza)*“ kada počinje povezivanje motora sa menjačem (kada motor počne da vibrira), pedala kvačila se polako otpušta, kako vozilo počinje da se kreće davanjem gasa postepeno. Postoje tipovi vozila kod kojih prilikom startovanja nije potrebno da damo gas, samo se otpušta kvačilo do tačke dejstva, a zatim se nastavlja sa otpuštanjem kvačila gde vozilo počinje da se kreće.

Instruktor može koristiti bilo koji metod za pokretanje vozila sa mesta, samo da se pokretanje vrši postepeno sa mesta i da se sprečava gašenje motora ili nepravilno pokretanje vozila.

Kandidat zaustavlja vozilo na sledeći način:

- Posmatra saobraćaj otpozadi.
- Smanjuje brzinu po potrebi.
- Birajući mesto gde će stati.
- Signalizirajući pokazivačima pravca,
- Vozilo se zaustavlja i osigurava od samopogona.

Tehnika menjanja brzina

Nakon što je kandidat pokazao da može da krene sa vozilom sa mesta, počinje sa fazom menjanja brzine sa male na većoj i obrnuto.

Ručne i nožne komande.

Menjanje brzine od I-II.

U prvoj brzini, vozilo se kreće brzinom od 10 do 15 km/h, prateći broj obrtaja motora, buku motora, brzinu vožnje ili inteligentne uređaje, koji su povezani sa tehničkim parametrima motora vozila i uslovima na putu.

Indikator obrtaja motora... 2000-3000 obrta.../minut.... 2500 obrta.../min - zavisi od vrste i snage motora. Broj indikatora obrtaja može biti i digitalno.

Instrument tabela

Kandidat određuje koju od gore navedenih metoda će koristiti prilikom menjanje brzine.

Nakon što se postigne dovoljna brzina, pedala kvačila se brzo pritiska do kraja, ručica menjača se stavlja na drugi stepen prenosa, pedala kvačila se polako otpušta, koordinirajući akcije sa pedalom gasa - povećavajući snagu motora, a vozilo bez vibracija nastavlja da se kreće.

Prva brzina je približno 10-15 km/h

Pri drugoj brzini kreće se približno od **15 do 30 km/h**, što zavisi od tehničkih parametara motora vozila. Instruktor na osnovu parametara motora koristi najprikladniju metodu za kandidata.

Menjanje brzine od II-III (druge u treću)

Prilikom menjanja brzine sa druge na treću, radnje su iste kao što je gore pomenuto. Nakon što je vozilo postiglo zahtevano ubrzanje (približno 35 do 45 km/h, u zavisnosti od uslova i okolnosti na putu), pritiska se kvačilo do kraja, ručicu menjača stavljamo u trećem položaju, pedala kvačila se otpušta, pedala gasa se postepeno pritiska.

Treća brzina približno od 35-45 km/h do 60 km/h

Menjanje brzine sa III-IV

Tokom menjanja brzina sa III. na IV., radnje su iste kao što je gore pomenuto. Nakon što je vozilo dostiglo pravo ubrzanje, kvačilo se pritiska do kraja, ručicu menjača stavljamo u položaju IV, otpušta se pedala kvačila, postepeno se pritiska pedala gasa. Ovom brzinom se kreće preko 60 km/h, što zavisi od ograničenja koja važe za put odnosno za deo puta i druge saobraćajne okolnosti.

Četvrta brzina približno od 60 km/h.....

Prebacivanje brzina prenosa sa V ili više brzina.

Tehnika prebacivanja sa V ili više brzina je ista kao i pri menjanju brzine da biste prešli sa III. na IV.

Tehnika prebacivanja sa veće na malu brzinu je ista kao i sa male na veću, ali sada brzina mora biti smanjena za približno 10 km/h manje od ubrzanja potrebnog za prebacivanje sa male na veću brzinu.

Kandidatu treba objasniti da se prilikom promene brzine sa II. u I. prvo se mora pritisnuti kvačilo, a zatim pedala kočnja.

TI. PROVERA I PRIPREMA DRUMSKOG VOZILA ZA VOŽNJU

Kandidat za vozače nakon osposobljavanja na poligonu nastavlja osposobljavanjem na javnim putevima. Pre početka vožnje na javnim putevima kao što je gore navedeno, prvo se vrši vizuelni pregled vozila, proverava se stanje guma, stanje karoserije, zbog eventualnog oštećenja, spoljnih retrovizora, brisača, vetrobranskog stakla, registarskih tablica, zatim se vrši dnevna preventivna tehnička kontrola, nivo rashladne tečnosti motora, motornog ulja, ulja za kočenje, kaiševi, akumulator, kao i druge važni pregledi.

Provera količine ulja u motoru

Provera količine ulja se vrši kada je vozilo na ravnoj površini i motor je hladan. Ako količina ulja nije dovoljna, sipa se ulje kao na sledećoj slici.

Punjenje ulja u motoru

U zavisnosti od godišnjih doba i tipa vozila, koristi se i motorno ulje, treba pogledati knjigu održavanja vozila.

Kandidatu se ukazuje ako je motor vozila prekoračio dozvoljenu granicu i crveno svetlo je upaljeno, nije dozvoljeno otvaranje poklopca rezervoara za vodu / tečnost, jer topla voda/ tečnost može pasti na lice, stoga je potrebno sačekati da se motor ohladi, a zatim kontrolisati količinu vode/tečnosti u njemu.

T2. PRVA (1) I DRUGA (2) RADNJA PREMA ODGOVARAJUĆEM PRILOGU ADMINISTRATIVNOG UPUTSTVA ZA POLAGANJE ISPITA

Vežbe na poligonu.

Osposobljava kandidata za vožnju napred, unazad i zaustavljanje na liniju zaustavljanja

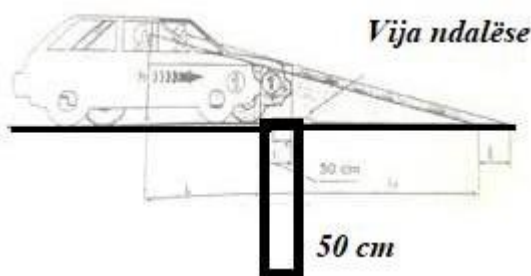
Vožnja napred i zadržavanje pravca do linije zaustavljanja- kandidatu se pokazuju mere i usmerena tačka za zaustavljanje vozila kako je predviđeno važećim propisima.

Početak se vrši od početka (starta) linije kao što se vidi na sledećoj slici.

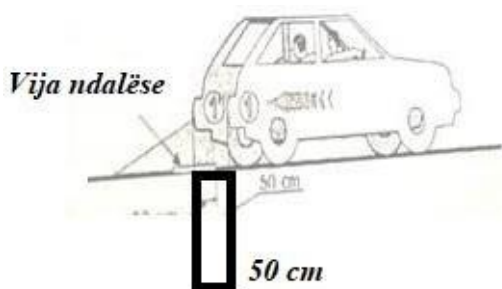
Kandidat sa početne pozicije (START) upravlja vozilom menjanjem brzina sa prve na drugu i zadržavanjem pravca unutar ograničenog prostora do linije zaustavljanja (STOP) na širini od 0,5 metara gde treba da se zaustavi. Najkrajnjiji deo na prednjom delu vozila mora biti unutar ove širine (vidi sliku).

Startna (Polazna) linija

Zaustavna linija od pozadi

Zaustavna linija od pozadi.

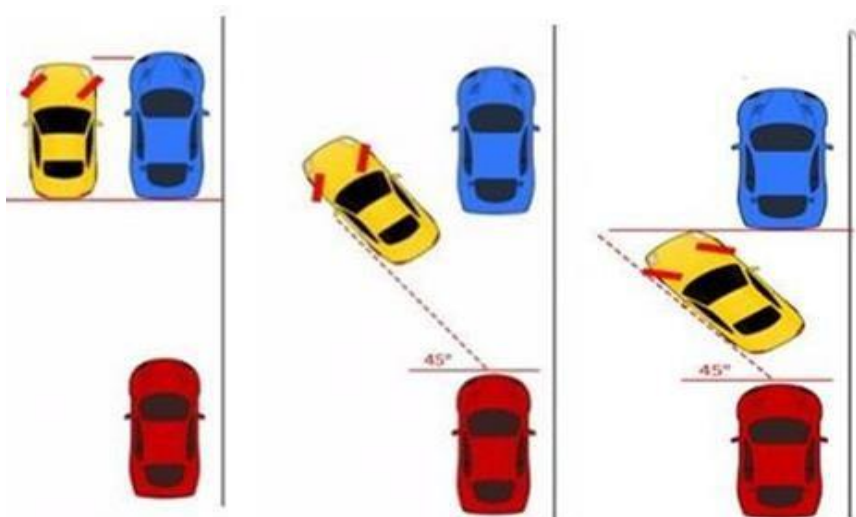
Vožnja unazad i zadržavanje pravca do linije zaustavljanja- kandidatu se prikazuju mere i usmerena tačka za zaustavljanje vozila pri kretanju unazad kako je predviđeno važećim propisima.

Kandidat se kreće unazad sa vozilom u prostoru ograničenom linijom zaustavljanja (STOP) i nastavlja do početne tačke (START) gde se mora zaustaviti na širini od 0,5 metara. Najkrajnjiji deo na zadnjoj strani vozila mora da bude unutar ove širine.

T3. TREĆA RADNJA PO ODGOVARAJUĆEM PRILOGU ADMINISTRATIVNOG UPUTSTVA ZA POLAGANJE ISPITA

Osposobljava kandidata za paralelno parkiranje između dva vozila

Parkiranje vozila –parkiranje vozila je prikazano na sledećoj slici. Kandidat sa vozilom se kreće unazad sve dok zadnji deo njegovog vozila ne bude jednak drugom vozilu (može biti konus, ili nešto drugo improvizovano) zatim počinje da se kreće unazad, kako vozilo prolazi pod uglom od 45 stepeni, okreće volan vozila na suprotnoj strani sve dok vozilo ne uđe između dva vozila kao što se vidi na slici.

Paralelno parkiranje vozila

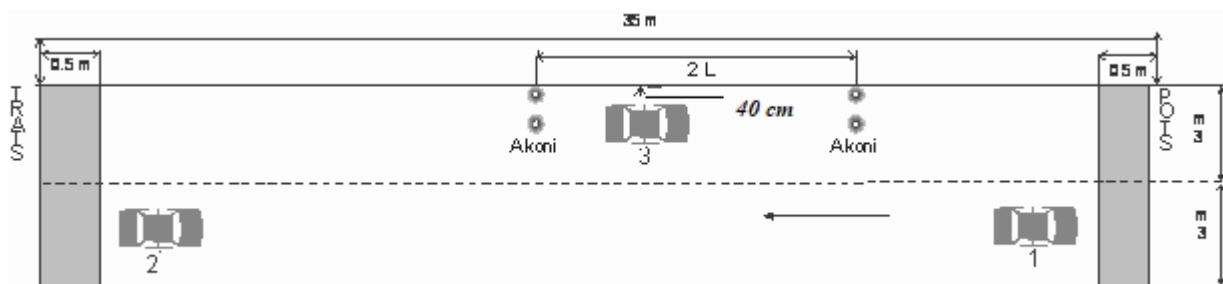
Paralelno parkiranje vozila se vrši i kroz tehnološku opremu, kandidatu se objašnjava njihovo korišćenje u slučaju parkiranja i izlaska sa parkinga.

Parkiranje sa pametnim uređajima

Kandidat dovodi vozilo na poziciju 1 i vožnjom napred do pozicije 2, zatim vožnjom unazad parkira vozilo desno na određenom mestu (pozicija 3) između čunjeva. Kandidat mora signalizirati, pratiti situaciju i koristiti retrovizore vozača. Svi prozori u vozilu moraju biti zatvoreni.

Parkiranje se vrši uredno ako je kandidat postavio vozilo na određeno mesto i paralelno sa linijom na rastojanju do 40 cm.

Poligon

Na poligonu se demonstrira kako se izlazi sa parkinga kao na javni put.

Kandidat za vozača se osposobljava na poligonu kako se zaustavlja vozilo demonstriranjem sledećih radnji:

Slika – Zaustavljanje vozila

- Gledajući saobraćaj unazad,
- Birajući mesto gde će se zaustaviti.
- Signaliziranje pokazivačem pravca,
- Otpuštanje pedale gasa,
- Pritiskanje frikcionog pedale (kvačila),
- Zaustavljanje vozila,
- Paljenja svih pokazivača.

Samostalna vožnja na poligonu

Nakon što se utvrdi da je kandidat za vozača ostvario napredak u osposobljavanju, instruktor organizuje samostalnu vožnju na poligonu, kandidat sam u vozilu izvodi vežbe stvaranjem navika prilikom ulaska i izlaska iz saobraćaja, kao da vozi vozilo na javnim putevima.

Završni deo nastavnog časa

Nakon završetka vožnje kandidat pravilno parkira vozilo i obezbeđuje vozilo parkirnom kočnicom od samog kretanja, ručka menjača se postavlja prvom brzinom ako je uzbrdo ili ravno ili u položaju za kretanje unazad nizbrdo. Zatim zajedno sa instruktorom analiziraju nastavni čas. Instruktor obaveštava i istovremeno upućuje kandidata ako neke od radnji na nastavnom času nisu bile na odgovarajućem nivou, preporučujući mu da za naredni čas vežba one radnje koje nije u potpunosti savladao.

Instruktor vozača određuje časove za teme – nastavne jedinice kandidatu za vozača u zavisnosti od njegovog osposobljavanja.

POGLAVLJE IV

OSPOSOBLJAVANJE UNUTAR I VAN NASELJA ***(ZA LICENCIRANJE I OBNAVLJANJE LICENCE)***

OSPOSOBLJAVANJE UNUTAR I VAN NASELJA

Nakon što je kandidat za vozača pokazao pozitivan rezultat tokom akcija na poligonu, započinje osposobljavanje na putu u naselje. Instruktor na početku praktičnih časa koristi put slabijeg intenziteta saobraćaja.

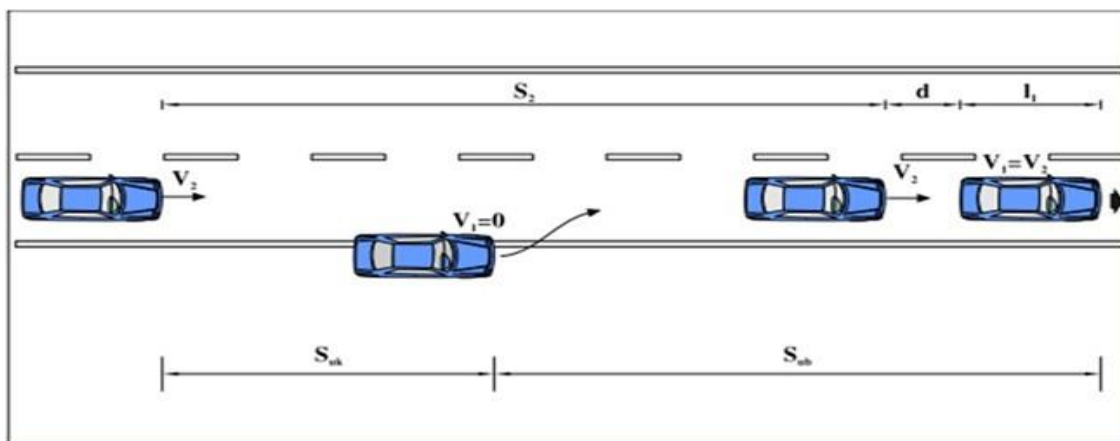
Počinja se sa vožnjom sa menjanjem brzina od najniže ka najvećoj i obrnuto. Instruktor bira deo puta kada kandidat ima mogućnost da što lakše menja brzine, uključujući: održavanje *ispravnog položaja vozila u saobraćajnoj traci*, *zaustavljanje i napuštanje vozila*.

Ulazak i izlazak iz saobraćaja.

Kandidat vežba kako da uđe i izađe iz saobraćaja demonstriranjem na poligonu ili bilo kojoj površini puta na kojoj se ne odvija javni saobraćaj. Da kandidat stvori navike tokom vežbe za ulazak i izlazak iz saobraćaja kao u realnim situacijama u saobraćaju.

Kandidatu se objašnjava redosled radnji pre ulaska u saobraćaj kako sledi:

- Kvačilo se pritisne do kraja,
- Menjač se stavlja u prvu brzinu,
- Posmatra se saobraćaj ispred, sa strane od pozadi i vidljivost mrtvog ugla,
- Signalizira se pokazivačima pravca,
- Pedala kvačila se otpušta do „tačke delovanja“,
- Pušta se ručna kočnica,
- Vršiti se ulazak u saobraćaj.

Ulazak u saobraćaj

Kandidatu se objašnjava da se izlazak iz saobraćaja vrši korišćenjem neke od gore navedenih metoda kao prilikom ulaska u saobraćaj.

Brzina kretanja.

Kandidatu za vozača treba pojasniti da se pridržava ograničenja brzine utvrđenih saobraćajnim pravilima, sa saobraćajnim znakovima, prema kategorijama puteva ili kategorija vozila.

Tokom praktičnog osposobljavanja ni u kom slučaju nije dozvoljeno prekoračenje brzine kretanja.

Tokom praktičnog osposobljavanja kandidat mora da prilagodi brzinu kretanja prema uslovima puta i vidnog polja, stanju i vrstu puta, tehničkim uslovima, atmosferskim uslovima, opterećenju vozila, gustini saobraćaja, njegovom psihofizičkom stanju i njegovim ličnim sposobnostima, kako bi bio u stanje da zaustavi vozilo pre bilo koje prepreke koja se može pojaviti u datim uslovima u granicama vidnog polja, odnosno, da može da deluje na vreme.

Najveća dozvoljena brzina u naselje.

Tokom praktičnog osposobljavanja kandidata za vozače u okviru naselja ne postoji ograničenje brzine saobraćajnim znakovima, dozvoljena je vožnja do 50 km/h.

Kretanje u urbanoj zoni (području).

Naglo kočenje i ubrzanje

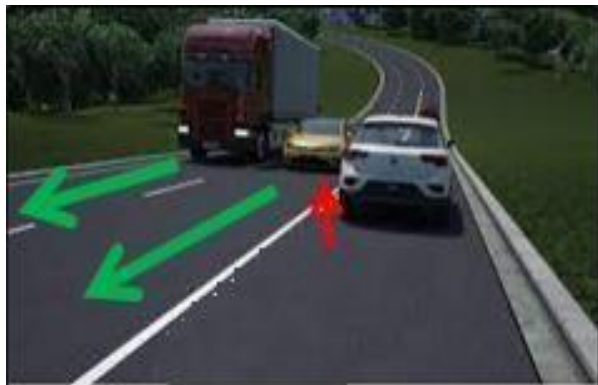
Kandidat za vozača tokom vožnje treba da razume tehniku kočenja, kako odradi kočenje radi poštovanja saobraćajnih pravila i putne signalizacije, situacije koje su jasno u saobraćaju tzv. slobodno kočenje, onda naglo kočenje je dozvoljeno samo u nekoj situaciji u drumskom saobraćaju koja se smatra opasnom. Kandidatu za vozača nije dozvoljeno naglo ubrzanje ni u kom slučaju.

Kretanje unutar naselja.

Kandidatu za vozača se objašnjava da mora imati u vidu da neko lice može da izađe između parkiranih vozila ili da se otvori vrata od nekog parkiranog vozila. Iz tog razloga mora održavati dovoljnu poprečnu sigurnosnu distancu (udaljenost). Dok uzdužna udaljenost mora biti najmanje jedna (1) sekunda prema vozilu (kombiju) koje se kreće ispred.

Na putu za kretanje vozila u oba smera, koji ima četiri (4) ili više saobraćajne trake, kandidatu nije dozvoljeno da sopstvenim vozilom pređe u putnu traku koja služi za kretanje vozila iz suprotnog smera (vidi sliku iznad).

Put sa tri saobraćajne trake u dva smera

Kandidat za vozača ima pravo da se kreće samo u desnoj krajnjoj traci u smeru kretanja, jer mu je horizontalnom signalizacijom zabranjeno korišćenje srednje trake.

Vožnja unazad

Kandidatu je dozvoljeno da se sa vozilom kreće unazad, ali mora da upalji sve pokazivače pravca i na kratkom delu puta.

T4 ZAUSTAVLJANJE VOZILA

Zaustavljanje vozila.

Zaustavljanje vozila vrši se koordiniranjem nožne komande, uzimajući u obzir da se zaustavljanje vrši postepeno, pritisne se pedala kvačila, zatim se koči ravnomerno (ne naglo) do potpunog zaustavljanja vozila, tokom radnji, signalizira se pokazivačima pravca. Instruktor treba da uzme u obzir za izvođenje ove radnje da izabere deo puta slabog intenziteta ne ometajući normalan tok saobraćaja. Ako ne postoje uslovi za takvu radnju na putu, izabere bilo koju površinu blizu javnog puta gde je dozvoljeno parkiranje ili slično. Instruktor treba da proceni tehniku kandidata tokom zaustavljanja vozila u slučaju poštovanja saobraćajnih i bezbednosnih pravila i putnu signalizaciju.

Prilikom izlaska sa parkinga trebamo biti oprezni sa leve strane, jer traka u kojoj nameravamo da skrenemo levo može biti neko vozilo u preticanju ili vozilo koje se kreće u ovoj traci koje povećava brzinu kretanja (dolazi sa desne strane) koje ugrožava bezbednost drumskog saobraćaja.

Ulazak (Uključivanje) u saobraćaj sa parkirališta

Ulazak sa parkirališta

T5. PREDUZIMANJE POTREBNIH MERA PRILIKOM ZAUSTAVLJANJA VOZILA I IZLAZAK SA PARKINGA, NASTAVAK KRETANJA NAKON ZAUSTAVLJANJA VOZILA U SAOBRAĆAJU, SA DVORIŠTA

Dužnosti instruktora :

- *Demonstrira bezbedan ulazak u vozilo ne ometajući ostale učesnike u saobraćaju;*
- *Obezbeđuje bezbedan izlazak iz vozila.*
- *Demonstrira bezbedan izlazak u vozilu ne ometajući ostale učesnike u saobraćaju;*
- *Obezbeđuje vozilo od samopokretanja i korišćenja od strane neovlašćenih lica;*
- *Obezbeđuje izlazak putnika sa strane gde se saobraćaj ne odvija.*

Instruktor objašnjava kandidatu da pre nego što otvori vrata treba da posmatra saobraćaj sa leđa kroz retrovizore (unutrašnje, bočne) i mrtvi ugao. Nakon što se uveri da ne ometa ili ugrožava druge učesnike u saobraćaju, otvara vrata vozila.

Prilikom izlaska iz automobila, vozač treba da pogleda saobraćaj otpozadi, kroz retrovizore i mrtvi ugao, i otvara vrata desnom rukom.

Nepravilno otvaranje vrata

Nepravilno otvaranje vrata ugrožavajući biciklistu

Kandidatu za vozača se kaže da prilikom ulaska na ulicu iz dvorišta mora dati prednost pešacima koji se kreću trotoarom.

Pešaci imaju prednost prelaska

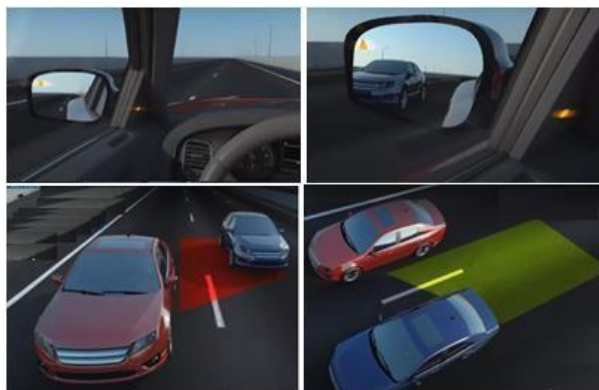
Instruktor vozača je dužan da kaže kandidatu za vozača da svaki put pre vožnje izvrši vizuelni pregled oko vozila, jer može doći u neočekivanim situacijama kao što je ova na sledećoj slici.

Opasna vožnja unazad.

Mrtvi ugao - eng. BLIND SPOT (gledanje preko ramena) pomoću pametnih uređaja

Mrtav ugao se pojavljuje na bočnoj i zadnjoj strani vozila, tokom vožnje ne vidi se vozilo

koje se nalazi u ovoj zoni pomoću retrovizora, tako da treba da se gleda preko ramena - okretanjem glave levo/desno da biste proverili da nema neko vozilo nalazi u zoni mrtvog ugla.

Vozaču nije dozvoljeno da preduzima bilo kakve radnje bez gledanja mrtvog ugla, jer na ovom području može biti neko drumsko vozilo i može doći do udesa.

Mrtav ugao u vozilu – crvene boje

Nova vozila su opremljena inteligentnim sistemom tzv. "Pomoć za mrtvi ugao", n.pr., Mercedesa takođe može da aktivira kočnice kako bi izbegao udes. Preciznije, ESP će reagovati kočenjem točkova sa jedne strane, sprečavajući ili usporavajući prelazak na drugu saobraćajnu traku.

Na putu sa tri saobraćajne trake za jedan smer kada se vozač kreće u srednjoj traci i želi da promeni saobraćajnu traku udesno ili ulevo, pametni uređaji olakšavaju mu takvu radnju, i ako se u zoni mrtvog ugla nalazi neko vozilo, oni ga detektuju i signaliziraju vozaču.

Na sledećim fotografijama je prikazan redosled radnji pre nego što se bilo koja radnja preduzme sa vozilom.

Redosled radnji pre preduzimanja bilo kakvih radnji u saobraćaju je:

1. Gledanje u unutrašnji retrovizor.
2. Gledanje u spoljni retrovizor,
3. Gledanje u mrtvom uglu.
4. Signaliziranje) pokazivača pravca.

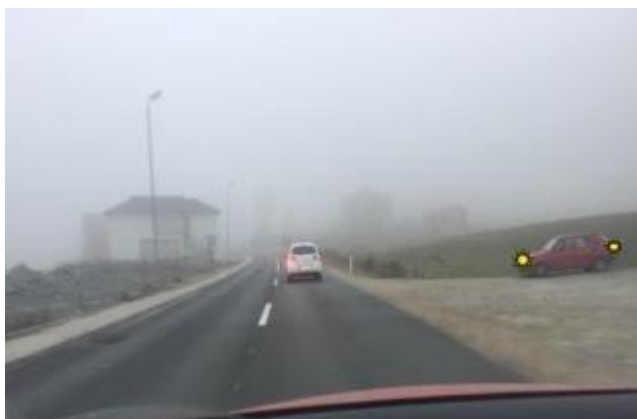
Redosled radnji za posmatranje saobraćaja otpozadi

Ulazak na putu

Dužnosti instruktora su:

- Daje uputstva za ulazak na put i izlazak sa parkinga nakon zaustavljanja vozila.
- Obezbeđuje bezbedno uključivanje (ulazak) vozila u saobraćaj.
- Pokazuje davanje prednosti prolazu protočnom saobraćaju.

Uputstva za kandidata za ovu situaciju su:

- da signalizira levim pokazivačem pravca,
- moraju se pogledati obe strane puta.
- da uđe na saobraćajni put, samo ako time ne ometate ili ugrožavate druge učesnike u saobraćaju.

Ulazak (Uključivanje) u saobraćaj sa zemljanog puta.

Saobraćajni udes

Dužnosti instruktora su:

- Obezbediti uputstva u slučaju nezgode.
- Mesto nezgode;
- Mere za očuvanje tragova udesa;
- Postavljanje znaka sigurnosnog uređaja (sigurnosni trougao);
- Pružanje prve pomoći povređenima.

Bezbednosno rastojanje.

Dužnosti instruktora:

- Daje uputstva o bočnom i uzdužnom bezbednosnom rastojanju;
- Pokazuje mogućnost otvaranja vrata od parkiranih vozila i opasnosti;
- Pokazuje pojavu pešaka između parkiranih vozila i opasnosti.

Uzdužna bezbednosna udaljenost

Uzdužno sigurnosno rastojanje između vozila tokom vožnje unutar naselja je 1 sekunda, van naselja treba da bude najmanje 2 sekunde, dok na klizavim putevima 3 sekunde.

Poprečna bezbednosna udaljenost

Poprečno bezbednosno rastojanje je najmanje jedan (1) metar ako se pretiče vozilo na dva točka, organizovana kolona pešaka.

Prilikom vožnje u blizini zabranjenog ili parkiranog vozila da bude dovoljno jer u slučaju otvaranja njihovih vrata, da ne bude ugrožena bezbednost u saobraćaju (vidi sliku).

T6. RASKRSNICA, PRILAZ RASKRSNICI I ČVOROVIMA KAO I PROLAZANJE KROZ NJIH

Saobraćaj na raskrsnici.

Uputstva za kandidata za vozača prilikom približavanja raskrsnici su: mora se kretati sa povećanim oprezom, kako bi se prilagodio uslovima saobraćaja na raskrsnici i razume način regulisanja saobraćaja na raskrsnici.

Kada se vozač vozila približi raskrsnici, dužan je da se kreće takvom brzinom da se može zaustaviti i pusti učesnike u saobraćaju koji imaju prednost prelaska raskrsnice.

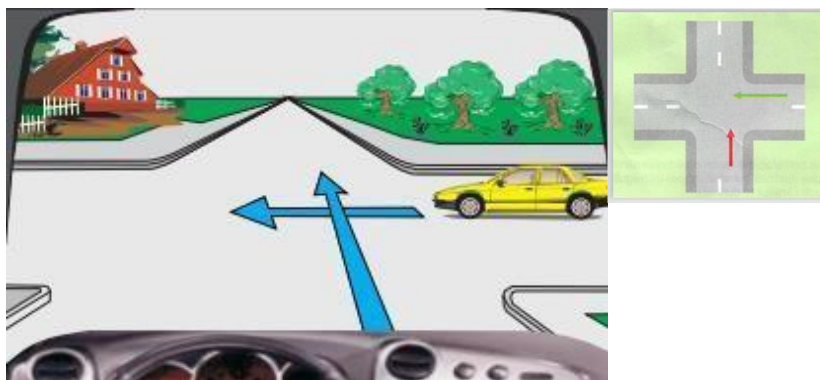

Kandidatu za vozača nije dozvoljeno ulazak na raskrsnicu nakon što je saobraćaj zaglavljen (blokiran).

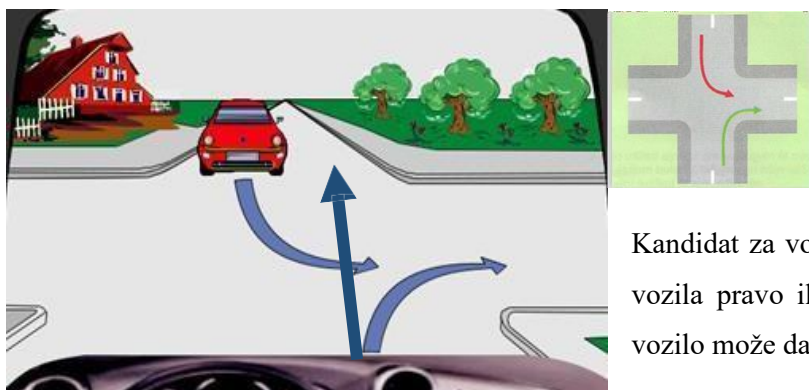
Saobraćaj na raskrsnici blokiran.

Pravilo desne ruke

Kandidat za vozača smanjuje brzinu i daje prednost prolasku žutog vozila (pravilo desnog krila).

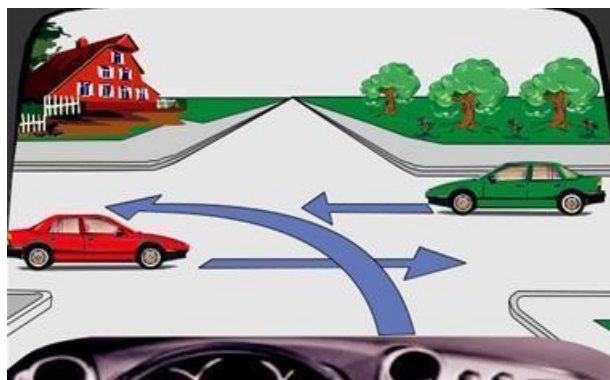

Žuto vozilo ima prednost prelaska

Kandidat za vozača nastavlja kretanje pre crvenog vozila pravo ili desno, ali treba paziti da crveno vozilo može da skrene levo čak i ako nema pravo.

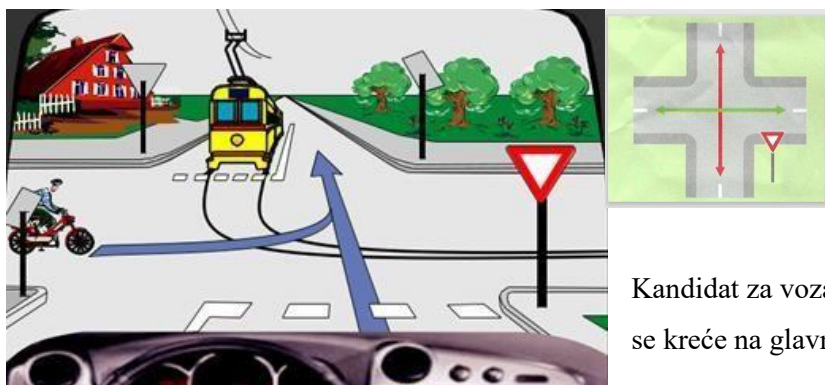
Crveno vozilo skreće ulevo - kreće poslednjo

Kandidat za vozača daje prednost prolasku zelenom vozilu, dok se kreće pre crvenog vozila.

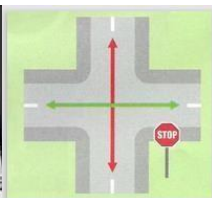
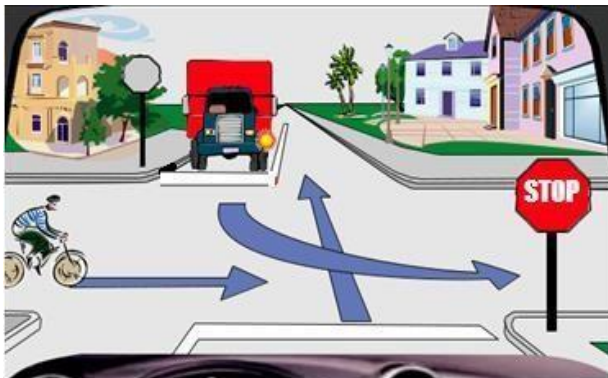
Važi pravilo desne ruke

Raskrsnica regulisana saobraćajnim znacima

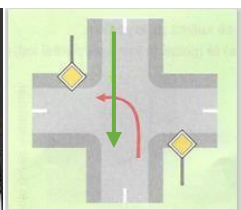
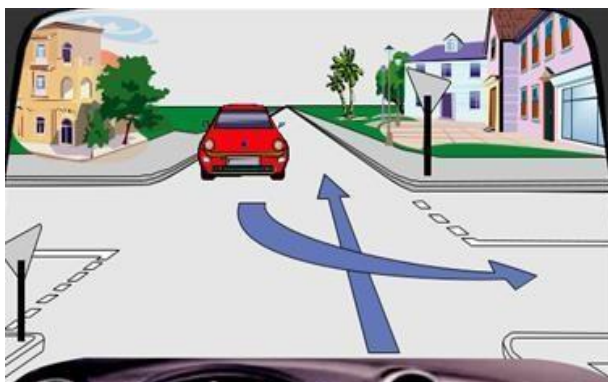
Kandidat za vozača daje prednost prelazu mopeda pošto se kreće na glavni put, zatim tramvaju.

Raskrsnica regulisana saobraćajnim znacima

Kandidat za vozača mora da stane ispred linije zaustavljanja **STOP**- nakon što biciklista prođe, nastavlja kretanje kao drugi na raskrsnici.

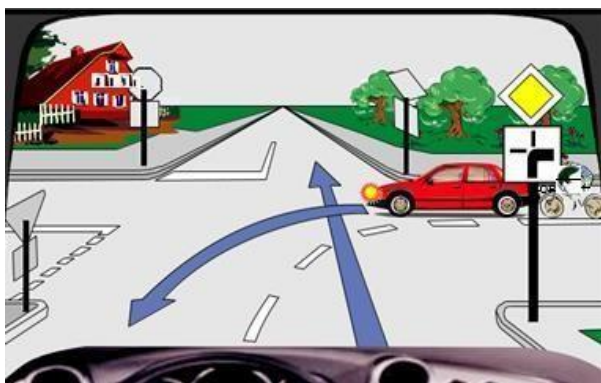
Moram da se zaustavim pre znaka STOP.

Kandidat za vozača nastavlja prvi kretanje na raskrsnici, jer zadržava pravac kretanja (*pravilo desnog krila*).

Ja krećem pred crvenog vozila.

Protezanje puta sa prednošću prolaza

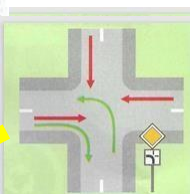
Kandidat za vozača nastavlja poslednji kretanje na raskrsnici, jer crveno vozilo i biciklista dolaze iz njegovog desnog krila (primenjuje se pravilo desnog krila).

Protezanje puta sa pravom prolaska je na desnoj strani

Kandidat za vozača se zaustavlja pre raskrsnice i nastavlja kretanje nakon prelaska zelenog vozila koji se kreće u protezanju puta sa (glavnim) prednošću prolaza.

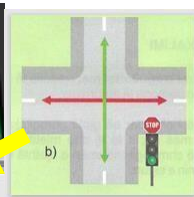
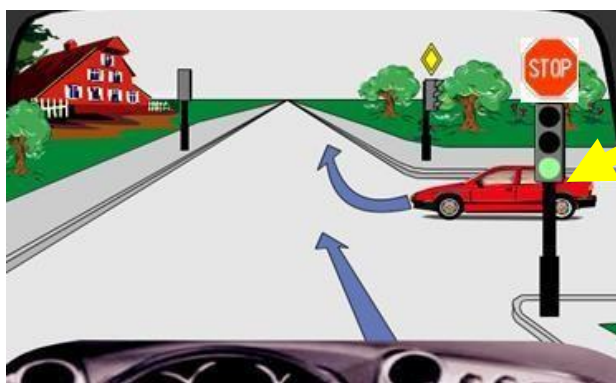
Zeleno vozilo ima prednost prolaska.

Na ovoj raskrsnici kandidat za vozača kreće prvi na protezanju puta sa prednošću prolaza i treba da signalizira pokazivačem pravca

Ja krećem prvi.

Raskrsnica regulisana semaforima

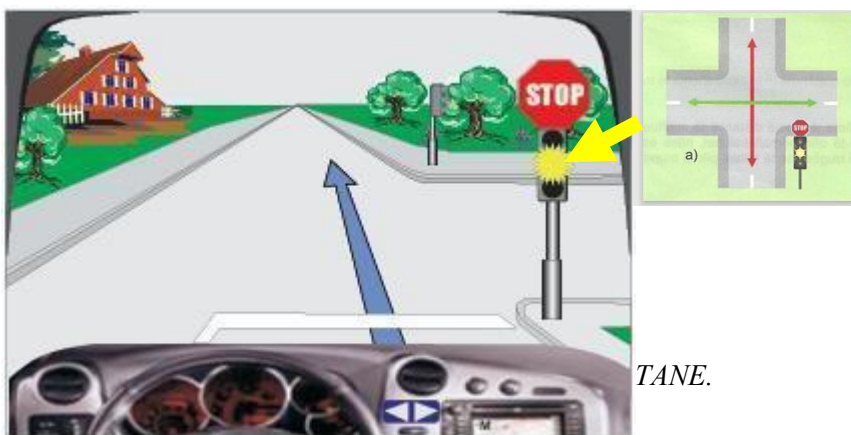
Na ovoj raskrsnici kandidat za vozača kreće prvi jer se poštuje značaj svetala na semaforu, a ne saobraćajni znak STOP. Morate biti oprezni da crveni automobil može da skrene udesno čak i ako nema pravo.

Nastavljam da se krećem bez zaustavljanja.

Poštuju se semafor

Kandidat mora da stane pre raskrsnice pošto se poštuje značenje svetla na semaforu a ne saobraćajni znak „*Put sa prvenstvom prolaza*“.

TANE.

Poštuje se saobraćajni znak „*STOP*“

Trepćuće žuto svetlo ne reguliše prvenstvo prolaza i primenjuju se druga pravila o prvenstvu prolaza.

Vozilo se zaustavlja na vidnom polju

Ako postoji potpuna poprečna linija zaustavljanja, mora se zaustaviti pre ove linije. Ako ne postoji potpuna linija zaustavljanja, kandidat se obavezno zaustavlja samo na vidnoj liniji na raskrsnici (*nema potrebe da se zaustavi pre znaka STOP*).

Raskrsnica sa kružnim tokom

Na raskrsnici sa kružnim tokom važe ista pravila kao i na ostalim raskrsnicama. Glavni put je krug, dok su ulazi sporedni putevi ako su na njima postavljeni znakovi, „raskrsnica puta sa prvenstvom prolaza“.

Ove raskrsnice omogućavaju lakši protok saobraćaja, nužno se smanjuje brzina kretanja, čime se povećava bezbednost na putu, iz razloga što nema skretanja ulevo, gde se smanjuju tačke sukoba. Saobraćaj se odvija u smeru suprotnom od kazaljke na satu.

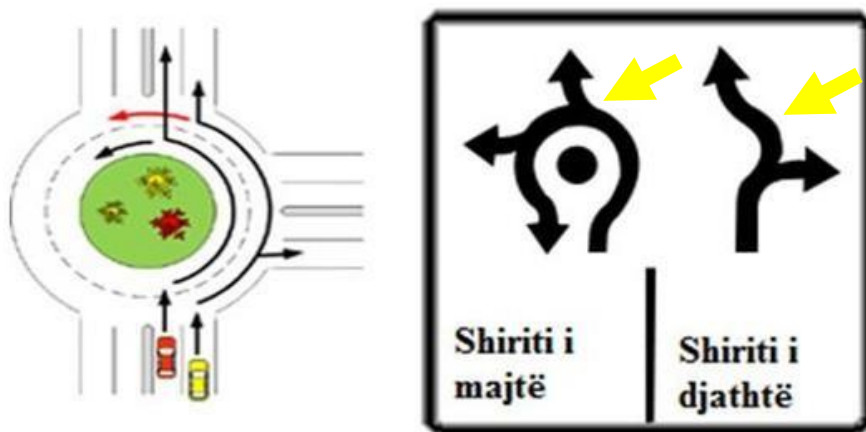
Raskrsnice sa kružnim tokom se upozoravaju saobraćajnim znakom „Približavanje raskrsnici sa kružnim tokom“ kao i na bilo kojoj raskrsnici, brzinu kretanja treba smanjiti ako je potrebno i dati prednost prolaska vozilima koja se kreću u kružnom toku, odnosno na glavnom putu.

Blizina raskrsnice sa kružnim tokom

Raskrsnica sa kružnim tokom sa jednom saobraćajnom trakom za jedan smer, ne predstavlja neku poteškoću, jer se ulaz i svi izlazi vrše samo iz jedne saobraćajne trake.

Na raskrsnici sa kružnim tokom sa dve saobraćajne trake za jedan smer, koristi se desna krajnja saobraćajna traka za prvi i drugi izlazak, dok se leva traka koristi za drugi, treći izlazak ... i za promenu smera kretanja.

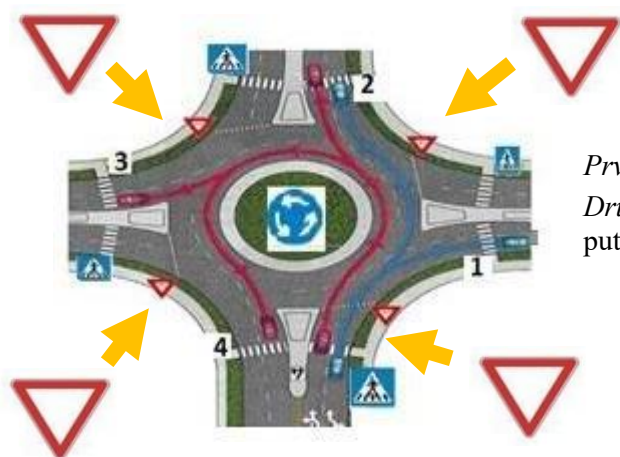
Signalizacija raskrsnice sa kružnim tokom

Tehnika ulaska, vožnje kroz krug i izlazak sa raskrsnice sa kružnim tokom

Veoma je važno da kandidat za vozača tokom praktičnog osposobljavanja unapred treba da isplanira pre ulaska u raskrsnicu na koji izlaz će napustiti u krug, jer svaka promena saobraćajne trake ili preticanje na kružnom toku može dovesti do ometanja ili ugrožavanja drumskog saobraćaja.

Prilikom ulaska u raskrsnicu sa kružnom tokom nema potrebe za davanjem signala sa pokazivačem pravca (ulazak na desnoj strani je obavezan). S obzirom na udaljenost vozila i raspoloživo vreme tek tada može ući u raskrsnicu, prolazeći u odgovarajućem krugu (bez obzira na brojeve kruga) koji namerava da nastavi kretanje (pošto opasnost dolazi sa leve strane i situacija u krugu se može vrlo lako primetiti).

Na raskrsnici sa kružnim tokom unutar kruga dozvoljeno je menjanje trake ili preticanje ako se ne ometaju ili ugrožavaju ostali učesnici u saobraćaju. Međutim, preporučuje se da se ne menjaju trake, već da se poštuju putanje kretanja u zavisnosti od ulaska, vožnje u kružnim trakama i izlazak, kao što je prikazano na sledećoj slici.

„Raskrsnica sa putem sa prvenstvom prolaza“

Prvi i drugi izlaz - putanja kretanja sa plavom bojom.

Drugi, treći izlaz i promena pravca kretanja-putanju sa crvenom bojom.

Raskrsnica sa kružnim tokom sa dve trake za jedan smer.

Problemi ne nastaju ako je, pri ulasku i izlasku iz raskrsnice sa kružnim tokom, broj traka na ulazu i izlazu isti, jer na kružnom toku ima isto toliko traka, kao što se vidi na gornjoj slici. Ulazak u raskrsnicu se vrši prema putnoj signalizaciji, gde krajnja desna traka omogućava kandidatu za vozača da se kreće vozilom kroz plave putanje (videti sliku iznad), ako ima za cilj prvi ili drugi izlaz (na spoljnoj traci kružnog toka). Prilikom izlaska sa raskrsnice sa kružnim tokom, mora se signalizirati desnim pokazivačem pravca. Ako se izlaz vrši na prvom izlazu sa prvog ulaza (1) vrši se samo sa plave putanje (iz spoljašnjeg kruga), što znači da kroz crvenu putanju (iz unutrašnjeg kruga) izlaz sa raskrsnice nije dozvoljen (vidi drugi izlaz).

Ako kandidat za vozača koji je postrojen na levoj traci, namerava da napravi drugi izlaz u desnu traku (plava putanja), prvo da promeni traku i pređe u spoljnu traku kruga nakon prolaska prvog ulaza (saobraćajnog ostrva) i da signalizira pokazivačem pravca.

Ako krug ima tri ili više traka, a postoje dve trake za izlaz, onda važi sledeće: iz spoljašnje trake u desnu traku (s desna na desno) i iz unutrašnje trake u levu traku (s leva na levo).

Na raskrsnici sa kružnim tokom sa tri ili više saobraćajnih traka kako na ulazu, na krugu ili toliko za izlaz, ne predstavlja nikakve poteškoće, mora se poštovati putna signalizacija.

Raskrsnica sa kružnim tokom sa više saobraćajnih traka

Ako u krugu postoje dve trake, ali samo jedan izlaz, onda se vozač kandidat za bilo koji izlaz prvo kreće u spoljnu traku kruga kao što se vidi na slici. Na primer, kandidat za četvrti izlaz, nakon prolaska 3. izlaza, prelazi u spoljnu traku kruga, a zatim pravi izlaz br. 4. (vidi sliku).

Raskrsnica sa kružnim tokom sa jednom trakom na ulazu-izlazu i dve trake na kružnom toku

Ako za ulaz u raskrsnicu postoje dve trake, dok krug ima tri trake, dok za izlaz postoji samo jedna traka, podrazumeva se da se izlazak izvede iz spoljne trake kruga kako je predviđeno na gornjoj slici. Ako je potrebno, treba da se kreće u kružni tok, ako uslovi i okolnosti ne dozvoljavaju da na vreme pređe na spoljnu traku kruga.

Raskrsnica sa čvorovima

Vožnja na raskrsnici sa čvorovima podrazumeva vožnju na različitim nivoima, gde se saobraćaj odvija bez prekida saobraćajnog toka, na putevima visokog nivoa, npr. autoputu, magistrali itd.

Ulaz i izlaz se vrši kroz odgovarajuće trake kao što se vidi na gornjoj fotografiji, npr. kada se autoput „Arber Džaferi“ ukršta sa autoputem „Ibrahim Rugava“.

Čvor na autoputu

Traku za usporavanje koja služi za izalazak (isključivanje) sa autoputa kandidat za vozača treba da koristi prilikom izlaska sa autoputa.

Izlazak sa autoputa

Tehnika vožnje kroz raskrnicu na različitim nivoima

Kandidatu se objašnjava tehnika vožnje na raskrsnici na različitim nivoima, gde se tok saobraćaja odvija bez prekida i većom brzinom nego na raskrsnicama koje su na istom nivou.

Vožnja se vrši prema putanje kretanja vozila u plavoj i žutoj boji.

Vožnja na raskrsnici na različitim nivoima

Raskrsnica regulisana policajcem

Raskrsnica regulisana policajcem.

Kandidat za vozača vozi žuti vozilo, nastavlja da se kreće iako ima crveno svetlo na semaforu jer prema poziciji policajca ima slobodan prolaz.

T7. VOŽNJA PO RAVNIM PUTEVIMA, MIMOLAŽENJE, ZOBILAŽENJE, PRETICANJE UKLJUČUJUĆI I VOŽNJU U OGRANIČENOM PROSTORU

Vožnja po ravnom putu

Dužnosti instruktora su:

- *daje uputstva za vožnju po ravnom i pravom putu;*
- *daje uputstva za gubitak osećaja za brzinu i podstiče vozača na veliku brzinu;*
- *povećanje želje za preticanjem;*
- *gubitak kontrole nad brzinom kretanja;*
- *moгуćnost dovođenja u slepilo svetlima vozila noću tokom mimolaženja*
- *vožnja po dugom i ravnom putu je opasna, iako je vidno polje puta dobro.*

Prav put

Mimolaženje

Dužnosti instruktora su:

- *Daje uputstva za vožnju vozila tokom mimolaženja;*
- *Daje uputstva za prilagođavanje brzine vozila tokom mimolaženja;*
- *Daje uputstva za držanje bočnog sigurnosnog rastojanja između vozila;*
- *Daje uputstva za adekvatnu upotrebu svetlosnih uređaja tokom mimolaženja (noću).*

Na uzdužnom nagibu tokom časa vežbanja susrećete se sa traktorom. Da biste omogućili mimolaženje, potrebno je da se pomerite unazad.

Mimolaženje

Tehnika vožnje tokom mimolaženja

Tokom mimolaženja treba voditi računa o bočnoj sigurnosnoj udaljenosti koja treba da bude dovoljna za bezbedno mimolaženje.

Ako vozila koja dolaze ispred i skrenu ulevo, one se mimolažu sa njihove desne strane.

Bočno sigurnosno rastojanje tokom mimolaženja - desna strana

Bočno sigurnosno rastojanje tokom mimolaženja zavisi od brzine kretanja i bočnog rastojanja vozila i ivice puta.

Mimolaženje regulisano saobraćajnim znacima.

Kandidat za vozača se mora zaustaviti i dati prednost prolasku vozila koji dolazi ispred.

Mimolaženje regulisano saobraćajnim znakovima

Preticanje i zaobilaženje

Preticanje - prolazak vozilom pored drugog drumskog vozila koje se kreće u istom smeru.

Dozvoljeno je preticanje

Kandidat za vozača posmatra saobraćaj otpozadi, daje znak levim pokazivačem i vrši preticanje.

Nije dozvoljeno preticanje

Bočno sigurnosno rastojanje

Preticanje bicikliste

U ovoj situaciji, kandidat za vozača vrši preticanje (iako je to puna linija razdvajanja) bicikliste i održava bočno sigurnosno rastojanje od najmanje **1 metar** kao i tokom celog vremena obavljanja radnji signalizira pokazivačem pravca.

Pravila preticanja

Preticanje sa desne strane

Kandidat za vozača vrši preticanje vozila sa desne strane.

Preticanje se vrši sa desne strane

- *Kandidat za vozača vrši preticanje tramvaja samo sa desne strane.*

Obaveze vozača čije se vozilo pretiče

Tejkalimi bëhet nga ana e majtë

Kandidat za vozača vozi belo vozilo koje se pretiče:

- mora da pomeri svoje vozilo na desni kraj puta.

Nije mu dozvoljeno da poveća brzinu dok se pretiče.

Nije dozvoljeno preticanje – jedna saobraćaj traka u jednom smeru

Kandidatu za vozača pre opasne krivine nije dozvoljeno preticanje ne putu sa jednim saobraćajnom trakom za jedan smer.

Dozvoljeno je preticanje - dve saobraćajne trake u

Kandidatu za vozača pre opasne krivine dozvoljeno mu je preticanje ne putu sa dve ili više saobraćajnih traka u jednom smeru.

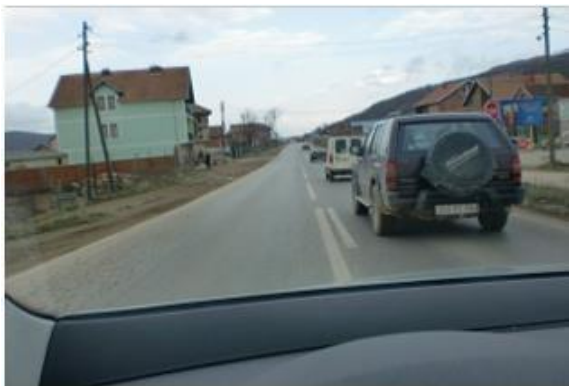
Dozvoljeno je preticanje motokultivatora

Kandidatu je dozvoljeno preticanje motokultivatora iako je puna uzdužna linija

Kandidatu za vozača je dozvoljeno preticanje u tunelu na slici ako nema vozila pozadi, jer postoje dve saobraćajne trake u jednom smeru.

Dozvoljeno je preticanje u ovaj tunel

Kolona vozila

Zabranjeno je preticanje ovih vozila (kolone)

Dozvoljeno je preticanje

Dozvoljeno je preticanje dva vozila istovremeno

Kretanje u paralelnim redovima

Kandidatu je dozvoljeno menjanje trake samo za parkiranje ili izlazak iz saobraćajnog puta.

Kretanje u paralelnim redovima

Zaobilaženje

Kandidatu za vozača je dozvoljeno da zaobilaženje i sa desne i sa leve strane ako nema vozila pozadi.

Zaobilaženje sa obe strane.

Vožnja u ograničenom vidnom polju

Ograničeno vidno polje - ograničeni prostor koji učesnik u saobraćaju može da vidi sa mesta na kome se nalazi, zbog puta sa nevidljivim krivinama, sa grebenima ili zbog bilo koje fizičke prepreke nekog objekta ili slično.

Ograničeno vidno polje

Dobro vidno polje puta

Put sa putnom signalizacijom povećava bezbednost u putnom saobraćaju.

Opasna krivina na levo

Delovi puta sa krivinama ili grebenima predstavljaju opasnost za mlade, početnike i neiskusne vozače. U krivinama, vidljivost može biti ograničena, i deluje centrifugalna sila koja teži da skrene vozilo sa puta.

Rastojanje između vozila.

Rastojanje između vozila tokom vožnje u naselje treba da bude najmanje 1 sekunda.

Bezbednosno rastojanje

Rastojanje između vozila tokom vožnje van naselja treba da bude najmanje 2 sekunde.

Bezbednosno rastojanje

Rastojanje između vozila tokom vožnje po klizavim putevima treba da bude najmanje 3 sekunde.

T8. PROMENA SMERA KRETANJA: SKRETANJE DESNO, LEVO I POSTROJAVANJE U DRUGOJ SAOBRAĆAJNOJ TRACI

Dužnosti instruktora:

- Daje uputstva o promeni smera kretanja, skretanju desno, levo, postrojavanju u drugoj saobraćajnoj traci,
- Daje uputstva za gledanje na dovoljnoj udaljenosti ispred sebe, za gledanje u unutrašnji retrovizor; u levom i desnom bočnim retrovizorima, kao i za mrtvi ugao.
- Daje uputstva za blagovremeno postrojavanje za skretanja desno, skretanja levo i blagovremeno signaliziranje za preduzete radnje.

Tehnika vožnje pri skretanju desno, levo postrojavanja u drugoj saobraćajnoj traci

Kandidatu treba objasniti da pre bilo kakve radnje prvo treba pogledati unutrašnje i spoljašnje ogledalo, pogledati preko ramena (mrtvi ugao) i signalizirati pokazivačima pravca.

Tehnika vožnje na raskrsnici, kao se vrši postrojavanje, skretanje desno, levo, polukružni zaokret i vožnja na raskrsnici data je u nastavku.

Skretanje desno i izbor saobraćajne trake

Kandidatu za vozača se objašnjava kako da izvrši skretanje desno vozilom krećući se kroz krajnju saobraćajnu traku koja se proteže duž desne ivice putne površine, osim ako saobraćajnim znakom na putu nije drugačije određeno. U slučaju bilo kakve statičke ili pokretne prepreke (zaustavljeno ili parkirano vozilo, oštećenje puta ili bilo koja druga prepreka) nalazi se na desnoj traci odakle se vrši postrojenje ili na sporednom putu gde se skreće, onda se može koristiti druga saobraćajna traka, posmatranjem saobraćaja otpozadi (pogledom u unutrašnjeg, spoljašnjeg retrovizora, mrtvi ugao) i signalizira se pokazivačem pravca.

Dozvoljeno je skretanje desno bez zaustavljanja (zeleno svetlo na semaforu, ali uz povećan oprez, pešaci mogu da se zaustave na putu, i kombi koji se kreće može da se zaustavi nakon skretanja na sporedni put(desna strana).

Skretanje desno

Kandidat za vozača (plavo vozilo) je postrojen sa vozilom za skretanje desno, tokom vožnje na raskrsnici treba da vodi računa o bezbednosti i protoku saobraćaja.

Skretanje desno iz jedne saobraćajne trake na putu sa jednom saobraćajnom trakom vrši se kretanjem prema putanji u ovoj situaciji.

Skretanje desno na klasičnoj raskrsnici

Skretanje desno- kandidat koji upavlja zelenim vozilom skreće desno vozilom blizu desne ivice puta na desnoj traci poprečnog puta i mora da signalizira pokazivačem pravca.

Skretanje desno na raskrsnici T

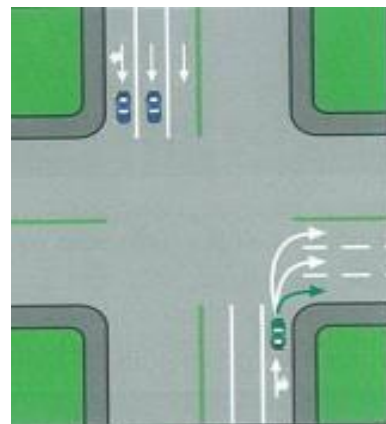

Za skretanje udesno, kandidat koji vozi žuto vozilo koristi desnu saobraćajnu traku pri ivici jedno smernog puta, kao što je prikazano u ovoj situaciji.

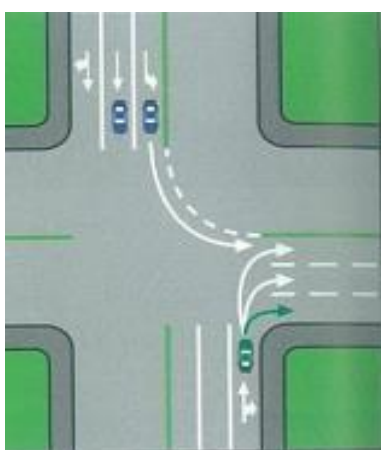
Skretanje desno sa jednosmernog puta na dvosmernom putu

Svrha izbora saobraćajne trake je povećanje bezbednosti i protoka saobraćaja.

U ovoj situaciji kandidat upravlja zelenom vozilom i skreće desno iz jedne saobraćajne trake na put sa tri saobraćajne trake. Kandidatu je dozvoljeno da skrene vozilom u bilo koju traku i nastavi kretanje, u zavisnosti od njegove namene.

Skretanje desno iz jedne saobraćajne trake na putu sa tri saobraćajne trake

U ovoj situaciji, prikazano je skretanje desno iz posebne trake na poprečnom putu sa tri trake, kao i vozilo koje dolazi iz suprotnog smera koje se skreće levo. Kandidat za vozača koji upravlja zelenom vozilom skreće desno iz jedne saobraćajne trake na put sa tri saobraćajne trake i može da izabere bilo koju saobraćajnu traku na poprečnom putu.

Skretanje desno iz jedne saobraćajne trake na putu sa tri saobraćajne trake i vozilo koje dolazi ispred

Ako je saobraćaj regulisan semaforom (videi žutu strelicu), onda se tokom vremena kada je zeleno svetlo upaljeno, kandidatu za vozača se pokazuje da iz posebne desne trake za skretanje udesno ima mogućnost da skrene u bilo koju saobraćajnu traku koju želi (desnu ili levu traku).

Raskrsnica regulisana semaforom - posebna traka za skretanje desno na putu sa dve saobraćajne trake

Ako je saobraćaj regulisan semaforom (vidi žutu strelicu), onda se tokom vremena dok je zeleno svetlo upaljeno, kandidatu za vozača se pokazuje da iz posebne desne trake za skretanje desno ima mogućnost da skrene u bilo koju saobraćajnu traku koju želi (desnu, srednju ili levu traku). Isto se postupa ako postoji više saobraćajnih traka.

Raskrsnica regulisana semaforom - posebna traka za skretanje desno na putu sa tri saobraćajne trake

Prilikom vožnje na raskrsnici, kandidatu za vozača pokazati da treba da se fokusira na vozila koja se u tom trenutku nalaze na raskrsnici, na ona koja dolaze ispred, i na ona koja se kreću unazad ili u blizini.

Za skretanje desno, predviđene su dve trake kao i dve saobraćajne trake za skretanje ulivo, kao i na poprečnom putu postoje dve saobraćajne trake.

Skretanja se vrše kao što je prikazano na slici, desni sa desne strane i levi sa leve strane.

Skretanja iz dve trake, na putu sa dve saobraćajne trake

Iz slike se vidi da su predviđene dve trake za skretanje desno kao i dve saobraćajne trake za skretanje levo, dok na poprečnom putu postoje tri saobraćajne trake. Srednja traka je zajednička za vozilo koje skreće desno i ono koje skreće levo. Kandidat koji upravlja zeleno vozilo (koje se nalazi u levoj traci) nastavlja skretanje desno ispred crvenog vozila koje vam dolazi ispred.

Skretanje sa dve saobraćajne trake na putu sa dve saobraćajne trake

Skretanje levo i izbor saobraćajne trake

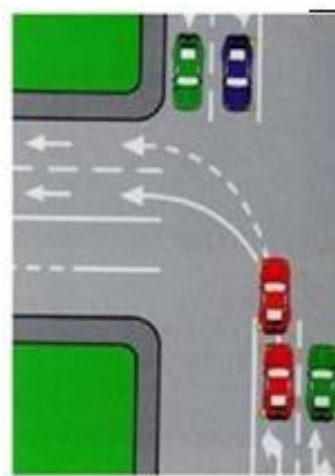
Skretanje levo- kandidat za vozača koji skreće crveno vozilo ulevo mora skretati kroz krajnju levu saobraćajnu traku koja se proteže blizu srednje linije i kroz zamišljeni ili označeni luk koji povezuje dve (2) linije sredine bočnih površina puta, osim ako saobraćajnim znakom na putu nije drugačije određeno.

Skretanje levo iz jedne saobraćajne trake na put sa jednom saobraćajnom trakom

Kandidat koji skreće žuto vozilo ulevo mora to da učini preko saobraćajne trake koja se proteže preko leve ivice puta u saobraćaju sa jednosmernim putom, osim ako saobraćajnim znakom na putu nije drugačije određeno.

Skretanje levo, sa jednosmernog puta

Ukoliko postoji posebna traka za skretanje ulevo kao u ovoj situaciji, da bi se saobraćaj što brže odvijao i da ne bi se zaglavio saobraćaj, dozvoljeno je kandidatu za vozača koji upravlja crvenim vozilom da skrene ulevo na bilo kojoj traci poprečnog puta.

Kthimi në kryqëzim majtas nga një shirit i trafikut në rrugë me dy shirita trafikut

U ovoj situaciji prikazano je skretanje levo iz posebne trake na poprečni put sa tri saobraćajne trake. Kandidat koji upravlja crvenim vozilom može skrenuti levo na bilo kojoj traci poprečnog puta i nastaviti kretanje u zavisnosti od svog cilja.

Skretanje levo iz posebne trake na put sa tri trake

U ovoj situaciji, prikazano je skretanje levo iz posebne trake na poprečnom putu sa tri trake, kao i vozilo koje dolazi iz suprotnog smera i skreće desno.

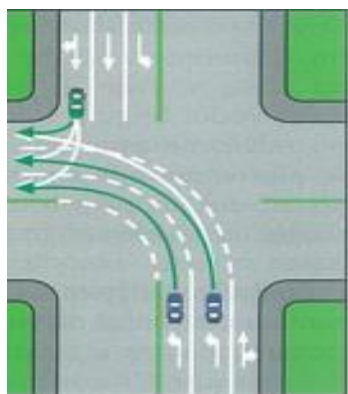
Skretanje levo iz posebne trake na putu sa tri saobraćajne trake sa vozilom koje dolazi iz suprotnog smera

Kandidatu koji upravlja vozilom koje se nalazi na krajnjoj levoj traci dozvoljeno je skretanje samo u krajnju levu traku na poprečnom putu. Vozilu koje je postrojeno u desnoj traci dozvoljeno je da vrši i skretanje levo u srednjoj traci ili u krajnjoj desnoj traci na poprečnom putu (vidi sliku.).

Skretanje levo sa dve saobraćajne trake na putu sa tri saobraćajne trake

Skretanje levo sa dve saobraćajne trake.

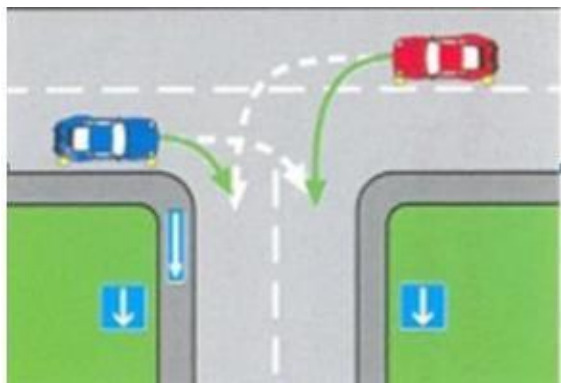
Skretanje levo sa dve trake na put sa tri trake

U ovoj situaciji, skretanje levo se vrši iz saobraćajne trake koja se proteže blizu sredine puta na poprečnom putu sa dve saobraćajne trake. Da bi se saobraćaj odvijao što brže, vozila se kreću redosledom kao što je prikazano na ovoj slici.

Skretanje levo iz posebne trake na put sa dve trake

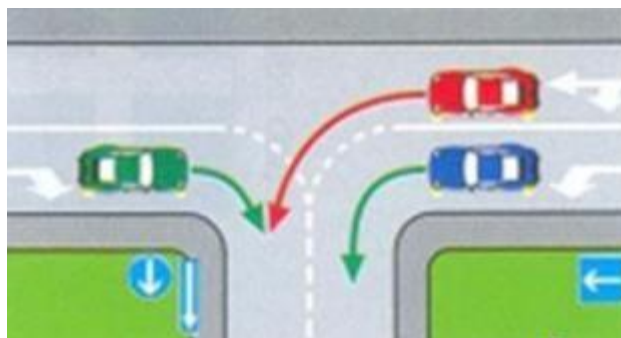
Tehnika vožnje kroz raskrsnicu "T" oblika prikazana je na sledećoj slici .

Kandidat koji vozi crveni automobil koji skreće levo na poprečni put gde se saobraćaj odvija u jednom smeru, skretanje se vrši kao što je prikazano u ovoj situaciji.

Skretanje levo iz dvosmernog puta u jednosmernom putu

Kandidat za vozača koji vozi plavo vozilo može da skrene levo istovremeno sa vozačem koji vozi zeleno vozilo, jer nema sukobnih tačaka. Vozač koji vozi crveno vozilo treba da izvrši skretanje nakon što prođe zeleno vozilo, u desnoj traci na poprečnom putu gde se saobraćaj odvija u jednom smeru.

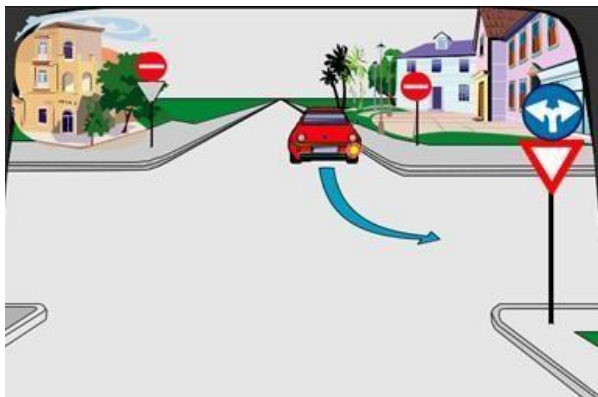

Skretanje levo iz dve saobraćajne trake na putu sa dve saobraćajne trake (jednosmerni put)

Kandidat za vozač za skretanje levo vrši skretanje kroz krajnjoj levoj saobraćajnoj traci i signalizira pokazivačem pravca. Takođe može napraviti polukružni okret.

Skretanje levo iz posebne trake

Kandidat za vozača je postojen pravo za skretanje ulevo u jednosmernom putu i mora da signalizira pokazivačem pravca

Postrojavanje za skretanje ulevo sa puta gde se saobraćaj odvija u jednom smeru

Zabranjeno je skretanje levo i kandidat za vozača mora poštovati saobraćajni znak „STOP“ i da zaustavi vozilo ispred pune linije zaustavljanja. Ako na raskrsnici ne postoji puna poprečna linija zaustavljanja, kandidat se zaustavlja pre linije vida.

Zabranjeno je skretanje levo

Polukružni zaokret

Dužnosti instruktora:

- Daje uputstva za podešavanje brzine;
- Daje uputstva za blagovremeno postrojavanje u odgovarajućoj traci;
- Daje uputstva za blagovremenu signaliziranje sa pokazivačima pravca

Tehnika vožnje tokom polukružnog okretanja

Instruktor vozača tokom vežbe polukružnog skretanja mora biti oprezan pri izboru mesta na putu ili raskrsnici imajući u vidu vremenske i prostorne elemente kao i gustinu saobraćaja. Ne preporučuje se vežbanje (izvođenje) ove radnje na delu puta ili na raskrsnici gde je gustina saobraćaja velika i predstavlja prepreku ili opasnost za drumski saobraćaj.

Da bi se napravio polukružni zaokret, dozvoljeno je korišćenje trotoara, parkirališta ili bilo koja druga površina izvan javnog puta, ako se ne ometaju i ugrožavaju drugi učesnici.

Tehnika vožnje pri polukružnim okretanjem prikazana je na sledećoj slici:

-bez manevrisanja.

Kandidat započinje ovu akciju nakon što posmatra saobraćaj otpozadi (*unutrašnji, spoljašnji retrovizor, gledanje preko rame-mrtvog ugla*) pre i nakon što se uveri da ne ometa niti ugrožava druge učesnike, započinje akciju signaliziranjem pokazivačima pravca.

Polukružni zaokret bez manevrisanja na javnom putu

-bez manevrisanja, koristeći prostor na raskrsnici

Na raskrsnici, od kandidata se zahteva da što brže napravi polukružni okret, uzimajući u obzir rastojanje, prostor i raspoloživo vreme, što znači da se iskoristi što kraći prostor i da vreme izvođenja radnje bude što kraće (*vidi putanja br. 1*), ne ometajući niti ugrožavajući druge učesnike u saobraćaju, inače nije mu dozvoljeno započeti takvu radnju. Ako geometrija raskrsnice i tehnički elementi vozila ne omogućavaju takvu radnju, može se koristiti putanja kretanja br. 2.

Polukružno okretanje bez manevrisanja na raskrsnici

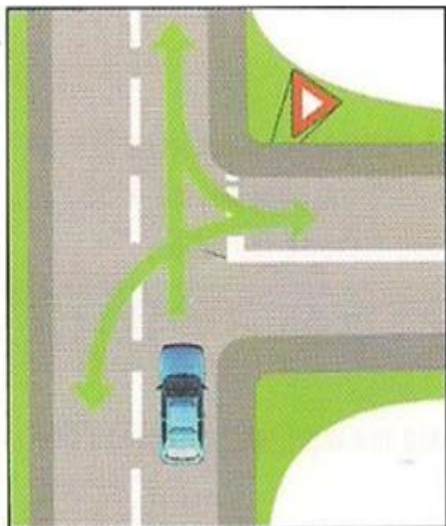
Polukružno skretanje je dozvoljeno korišćenjem sporednih puteva sa desne i leve strane krećući se preko pešačkog prelaza, ako se ne ometaju ili se im ne ugrožava bezbednost.

Ako tokom polukružnog okreta dođe do neočekivane opasne situacije, onda kandidat za vozača treba da nastavi kretanje ulevo odnosno udesno, ili ako još nije započeo polukružni okret, da odustane od ovoj predmetnom postupanju

Polukružno okretanje zabranjeno je putnom signalizacijom (znak za saobraćaja za zaustavljanje, prinudni pravac udesno, puna uzdužna linija itd.) i saobraćajno-bezbednosnim pravilima (na autoputu, tunelu itd.).

- koristeći sekundarni (sporedni) put raskrsnice

Uputstva za kandidata za vozača koji čini polukružno okretanje koristeći sporedni put su sledeća:

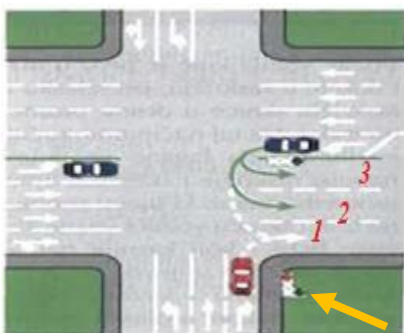

- prelazi raskrsnicu do sredine i upalji desni pokazivač pravca nakon što prelazi raskrsnicu duž poprečne linije približno jedne dužine vozila, zaustavlja se, upalji sve pokazivače pravca i, krećući se unazad, ulazi na sporedni put do pune ili isprekidane linije zaustavljanja i zaustavlja se, dajući signal levim pokazivačem pravca i izvodi polukružno skretanje,
- zatim upali sve pokazivače pravca i kretanjem unazad ulaze u sekundarni (sporedni) put do linije zaustavljanja, a ako ne postoji, onda do linije vida. Zatim signalizira pokazivačem pravca, i sa pojačanim oprezom pravi polukružno okretanje, ako postoji potpuna uzdužna linija, nije dozvoljeno gaziti na nju ili je prelaziti.

Polukružno okretanje koristeći sporedni put raskrsnice na sporednom putu

Polukružno okretanje nije dozvoljeno ako se, prilikom vožnje unazad, kreće preko pešačkog prelaza, prelaza za bicikliste itd., ili ulaziti vožnjom unazad na putu sa prvenstvom prolaza ili ulaziti vožnjom unazad sa bilo koje površine van javnog puta ili slično na saobraćajnom putu. U ovim mestima i pod ovim okolnostima nije dozvoljeno izvesti radnju polukružnog okretanja i nema nikakvog izuzetaka (npr. instruktor da napravi osiguranje dok vozi unazad).

-na raskrsnici

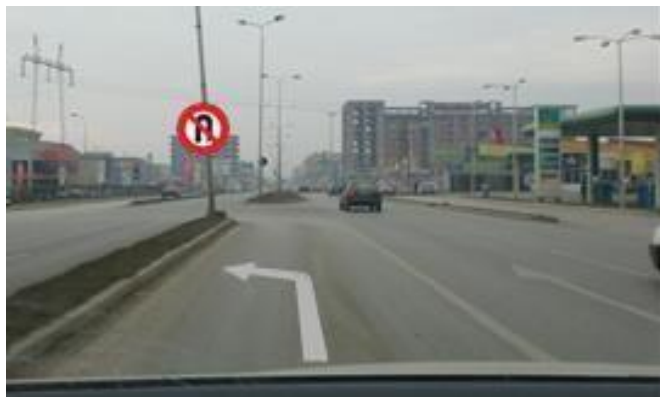

Kandidatu za vozača je dozvoljeno da napravi polukružno skretanje iz krajnje leve trake, preporučuje se ako u trećoj traci postoje tehničke mogućnosti iz bezbednosnih razloga (u zavisnosti od tehničkih karakteristika vozila, geometrije raskrsnice, širine saobraćajnih traka), ali može da izvrši i polukružno skretanje i na drugu ili prvu traku. Saobraćajna situacija mora se pratiti u svakom trenutku ne ometajući i ne ugrožavajući druge učesnike u saobraćaju.

Polukružno okretanje na raskrsnici

Bez obzira u kojoj traci izvodi polukružno okretanje, kandidatu je dozvoljeno, onda ako želi promeniti traku (ako je uzdužna linija prekinuta) ako se ne ometa saobraćaj otpozadi i signaliziranjem pokazivačima pravca

Na raskrsnici kada je dozvoljeno skretanje ulevo, kandidat za vozača može da napravi polukružno skretanje ako mu nije zabranjeno saobraćajnim znakom.

Nije dozvoljeno polukružno okretanje

Kandidatu za vozača je dozvoljeno skretanje samo levo i mora da signalizira levim pokazivačem pravca.

Tokom osposobljavanja kandidata za duga vozila i skupa vozila, pravila za skretanje se ne primenjuju, ako uslovi dozvoljavaju, za gore pomenuta skretanja treba koristiti površine van javnog puta.

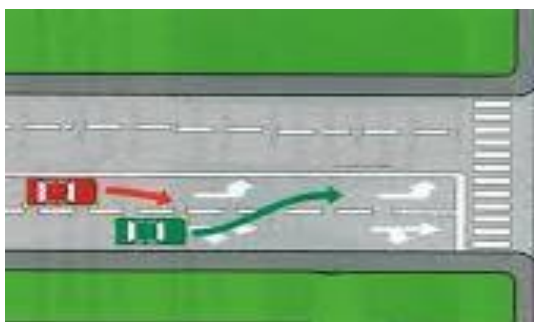
Tehnika tokom menjanja saobraćajnih traka.

Za skretanje ulevo dozvoljeno mu je menjanje trake ako je uzdužna isprekidana linija (vidi strelicu).

Dozvoljeno je menjanje trake za skretanje ulevo

Kandidatu za vozača je dozvoljeno da menja saobraćajnu traku posmatrajući saobraćaj otpozadi (retrovizore, mrtvi ugao) i signaliziranjem pokazivačima pravca.

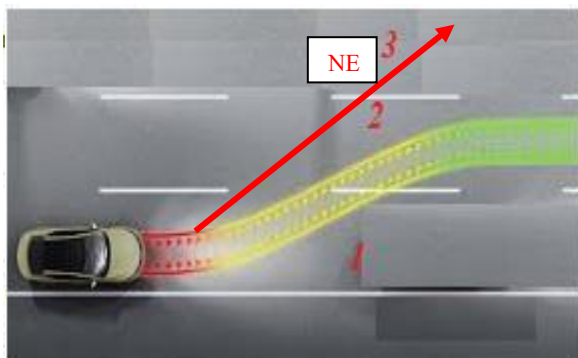

Ako kandidat upravlja crvenim vozilom u ovoj situaciji, onda treba smanjiti brzinu po potrebi i omogućiti zelenom voziilu da prvo promeni saobraćajnu traku (važi pravilo desne ruke), zatim da se prebaci u desnu traku.

Menjanje saobraćajnih traka

Instruktor mora dati blagovremena uputstva za promenu trake, uzimajući u obzir rastojanje i raspoloživo vreme kako bi se radnja mogla pravilno izvršiti u skladu sa saobraćajnim i bezbednosnim pravilima.

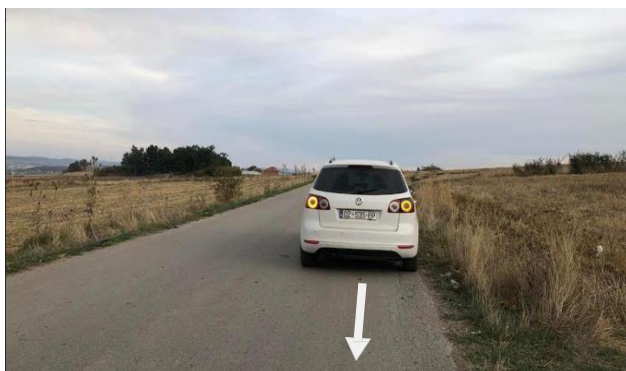
Ako tokom praktične obuke kandidat za vozača upravljajući vozilom na putu sa tri saobraćajne trake u jednom smeru, nije mu dozvoljeno da istovremeno menja dve trake. Kandidat za vozača mora prvo da se premesti u srednju traku br. 2 (prethodno je uveren da nema vozila koja se kreću ispred u srednjoj traci), nakon što pređe na srednju traku i zauzme poziciju u ovoj traci, onda ponovo pogleda u unutrašnjem i spoljašnjem retrovizoru,

mrtvi ugao, ako nema vozila pozadi, signalizira, pa se premesti u krajnju levu traku br. 3 i nastavlja kretanje. Ako put ima četiri ili više saobraćajnih traka, važe ista pravila kao što je gore opisano. Ovo pravilo se ne primenjuje prilikom ulaska u raskrsnicu sa kružnim tokom ili raskrsnicu sa semaforom sa tri ili više trake, kada postoji posebna traka za skretanje udesno.

Menjanje saobraćajnih traka

Tehnika tokom vožnje pozadi.

Kandidatu se objašnjavaju postupci koje treba preduzeti tokom vožnje unazad, mere bezbednosti, signalizacija svim pokazivačima pravca.

Kretanje unazad

T9 ULAZAK NA AUTOPUT ILI SLIČAN PUT (AKO POSTOJI) I IZLAZAK IZ NJIH, ULAZAK U SAOBRAĆAJ U TRACI ZA UBRZANJE, IZLAZAK IZ SAOBRAĆAJNOG TOKA IZ TRAKE ZA USPORAVANJE

Ulazak i izlazak sa puteva sa visokim intenzitetom saobraćaja

Dužnosti instruktora pri izlasku na put sa velikim intenzitetom saobraćaja:

- daje uputstva kandidatu o percepciji saobraćajnih znakova;
- daje uputstva kandidatu za prilagođavanje brzine i blagovremenu signalizaciju;
- dati instrukcije kandidatu o korišćenju trake za ubrzanje tokom ulaska na autoput

Dužnosti instruktora tokom vožnje na autoputu su:

- Daje kandidatu uputstva o vožnji u krajnjoj desnoj traci ako je slobodna.
- Daje uputstva kandidatu o vožnji uz poštovanje maksimalnog i minimalnog ograničenja brzine.
- Daje kandidatu uputstva o povećanju bezbednosne distance.
- Daje uputstva kandidatu da povremeno proverava saobraćaj pozadi (ogledalo).
- Daje uputstva kandidatu o korišćenju uređaja za signalizaciju tokom saobraćajnih postupanja; preticanje, postrojavane itd.;
- Daje uputstva kandidatu za zaustavljanje vozila na traci za hitno zaustavljanje na autoputu.

Dužnosti instruktora prilikom izlaska sa autoputa su:

- Daje uputstva kandidatu o percepciji saobraćajnih znakova za izlazak sa autoputa;
- Daje kandidatu uputstva o prilagođavanju brzine i davanju signala na vreme za izlazak sa autoputa;
- Daje kandidatu uputstva o korišćenju trake za usporavanje prilikom izlaska sa autoputa.

Tehnika vožnje tokom ulaska na autoput

Instruktor objašnjava kandidatu tehniku ulaska na autoput sa vozilom:

- Da koristi traku za ubrzanje, kada ta traka postoji, dajući odgovarajući znak sa pokazivačima pravca i ulazeći u saobraćajni tok na način da ne ugrožava saobraćaj vozila koja se kreću autoputem;

- dati prednost prolasku drugog vozila koje se kreće autoputem, ako ne postoji posebna traka za ubrzanje.
- Pristup autoputu treba izvršiti na kraju šipke ubrzanja povećanjem brzine bez ometanja vozila koja se kreću autoputem.

Traka za ulaz na autoput

Za izlazak sa autoputa morate koristiti traku za usporavanje i signalizirati pokazivačima pravca.

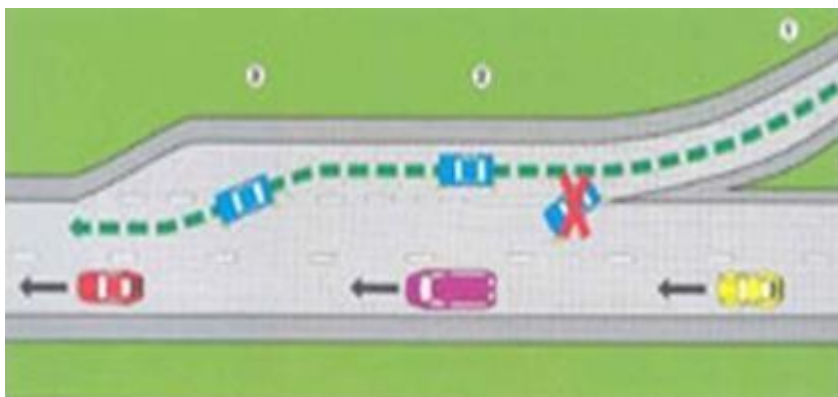
Traka za izlazak (usporavanje) sa autoputa

Tehnika vožnje pri korišćenju trake za ubrzavanje i usporavanje na autoputu

Tehnika vožnje pri korišćenju trake za ubrzavanje data je u nastavku:

- Morate osigurati da se ne ometaju ili ugrožavaju vozila koja se kreću putem na koji ulazite,
- Posmatra se saobraćaj.
- Signalizira se pokazivačem pravca,

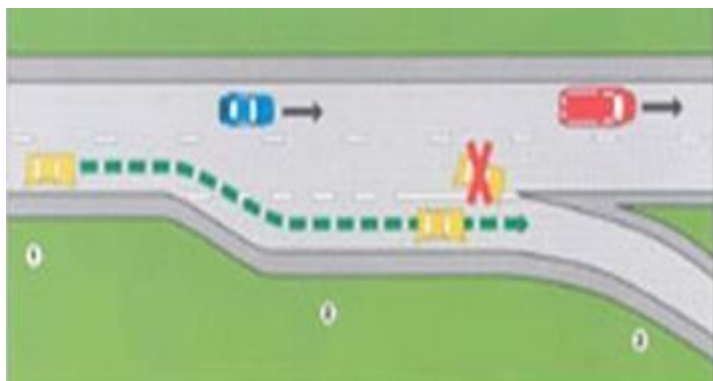
- Nije dozvoljen ulazak na početku trake za ubrzanje,
- Povećava se brzina kretanja,
- Ulazak na putut se vrši na kraju trake za ubrzanje.

Traka za ubrzanje.

Tehnika vožnje pri korišćenju trake za usporavanje na autoputu data je u sledećem:

- Morate da se uverite da se vozila koja se kreću pozadi ne ometaju i ugrožavaju,
- Posmatra se saobraćaj.
- Signalizira se pokazivačem pravca,
- Nije dozvoljeno kočenje u saobraćajnoj traci,
- Prelazi se na početak trake za usporavanje,
- Brzina se proverava i vozilo se usporava ako je potrebno.
- Nije dozvoljeno izlazak na kraju trake za usporavanje.

Traka za usporavanje

Saobraćaj na autoputu.

Kandidatu se objašnjava da na autoputu vozila moraju da se kreću desnom kajnjom saobraćajnom trakom koja nije zauzeta vozilima koja se kreću u koloni.

Kandidatu se objašnjava da je na autoputu zabranjeno:

Zabranjeno je polukružno okretanje

- **polukružni okret,**
- **kretanje unazad**

Vožnja na auto-putu - nacionalnim putevima sa dve saobraćajne trake na jednom smeru kao i ulazak/izlazak na ovim putevima

Dužnosti instruktora su:

- Kandidatu daje uputstva za uočavanje saobraćajnih znakova na nacionalnim putevima.
- Kandidatu daje uputstva za prilagođavanje brzine i blagovremenu signalizaciju na nacionalnim putevima;
- Daje uputstva kandidatu o izboru pravog trenutka za ulazak na nacionalni put.
- Kandidatu daje uputstva za prilagođavanje brzine za praćenje saobraćaja pozadi (retrovizor) na nacionalnim putevima.
- Kandidatu daje uputstva o korišćenju krajnjije trake prilikom izlaska sa nacionalnog puta.

Tehnika vožnje pri ulasku, vožnji i izlasku sa magistralnog puta i na nacionalnim putevima sa dve trake za jedan smer

U principu magistralni put i nacionalni put nemaju traku za ubrzanje, pa kandidatu treba objasniti o mogućim opasnostima pri ulasku na ove puteve, unapred se procenjuje saobraćaj na ovim putevima. Dok, tokom vožnje na ovim putevima trebaju se pridržavati ograničenja koja važe za ove puteve, a ulaze i izlaze se obavljaju sa povećanom oprezom jer nemaju odgovarajuće trake za ulaz i izlaz. Na nacionalnim putevima raskrsnice su na istom nivou, što se može ugroziti bezbednost drumskog saobraćaja zbog nepoštovanja prednosti prelaska na raskrsnice. Važno je tačno proceniti udaljenost vozila koja se kreću nacionalnim putem tokom ulaska u nacionalni put, kako se ne bi ometala i ugrožavala vozila koja se kreću na nacionalnom putu. Ako nacionalni putevi i magistralni putevi imaju traku za ulazak (ubrzanje) ili izlazak (usporavanje), tehnika vožnje na ove dve trake je ista kao na autoputu kako je gore opisano.

- Tokom praktične obuke na nacionalnom putu sa jednom saobraćajnom trakom za jedan smer, dozvoljeno je vožnja brzinom do **80 km/h** (vidi sliku), dok na nacionalnom putu sa dve trake za jedan smer maksimalna brzina je **100 km/h** (ako znakom nije drugačije određeno).

Nacionalni put sa jednom trakom za jedan smer

T10. POSEBNE KARAKTERISTIKE PUTA: RASKRSNICA SA KRUŽNIM TOKOM; ŽELEZNIČKI PRELAZ, TRAMVAJSKO/AUTOBUSKO STAJALIŠTE; PEŠAČKI PRELAZ; VOŽNJA PO UZDUŽNOM NAGIBU UZBRDO/NIZBRDO

a) Raskrsnica sa kružnim tokom

Dužnosti instruktora su:

- Kandidatu daje uputstva o percepciji saobraćajnih znakova u kružnom toku;
- Daje uputstva kandidatu da prilagodi brzinu po potrebi kako bi je smanjio pre raskrsnice na kružnom toku;
- Daje uputstva kandidatu da poštuje prednost prelaskana kružnom toku;
- Daje uputstva kandidatu za blagovremeno postrojenje u odgovarajućoj traci za ulazak - lakši izlazak iz kružnog toka.
- Daje uputstva kandidatu da koristi trake prema odredištu na kružnom toku.
- Daje uputstva kandidatu za blagovremenu signalizaciju prilikom izlaska iz kružnog toka.

Tehnika vožnje na raskrsnici sa kružnim tokom je objašnjena iznad.

b) Železnički prelaz

Dužnosti instruktora su:

- Daje uputstvo kandidatu o percepciji saobraćajnih znakova pre železničkog prelaza;
- Daje uputstvo kandidatu da prilagodi brzinu po potrebi kako bi je smanjio pre železničkog prelaza;
- Daje uputstvo kandidatu za zaustavljanje vozila ispred opreme za osvetljenje, zaštitnika ili poluzaštitnika kada su aktivirani;
- Daje uputstvo kandidatu za zaustavljanje vozila pre znaka STOP i zaustavljanja pre železničkog prelaza kada ovlašćeno lice zaustavi prolaz kroz njega;
- Daje uputstvo kandidatu za gašenje motora tokom dugih čekanja.

Tehnika vožnje na železničkom prelazu

Kandidatu treba objasniti da se nakon nailaženja na saobraćajni znak „Blizina železničkog prelaza sa ili bez zaštitne ograde“, u zavisnosti od regulisanja saobraćaja, prilagođava brzina kretanja. Nije dozvoljen ulazak na neobezbeđen železnički prelaz, pre nego što se unapred uverimo da voz ne dolazi. Ukoliko je saobraćaj na železničkom prelazu regulisan saobraćajnim znacima kao na sledećoj slici, kandidat za vozača mora da stane pre znaka STOP, i pogleda sa obe strane puta, pa nastavi kretanje sa povećanim oprezom.

Saobraćajni znak „Andrejev Krst“ pokazuje prelazak puta preko železnice sa jednim parom šina.

Saobraćajni znak "Andrejev Krst"

Kandidatu je zabranjeno da:

- prođe pored zaštitnika ili poluzaštitnika i uđe na železnički prelaz pod okolnostima kada je počelo spuštanje zaštitnika ili poluzaštitnika, ili kada njihovo podizanje nije završeno,

Železnički prelaz sa zaštitnikom ili poluzaštitnikom (obezbeđen)

- uđe u železnički prelaz ako su upaljeni signali, svetla ili zvučni uređaji koji upozoravaju na dolazak vozila na šine.

Tehnika vožnje na autobuskim stajalištima.

Instrukcije instruktora za „Autobusko stajalište“ su:

- *Kandidatu daje uputstva o percepciji saobraćajnih znakova za autobusko /tramvajsko stajalište.*
- *Daje uputstva kandidatu za prilagođavanje brzine po potrebi, njeno smanjenje pre autobuskog/tramvajskog stajališta.*
- *Daje uputstva kandidatu za zaustavljanje vozila iza autobusa prilikom njegovog ulaska u saobraćaj (u gradskoj zoni).*
- *Daje uputstva kandidatu za zaustavljanje vozila ispred/iza vozila školskog autobusa (put sa dve saobraćajne trake).*
- *Daje uputstva kandidatu za zaustavljanje vozila prilikom prolaska putnika kroz saobraćajnu traku*

Ponašanje prema vozilima javnog prevoza

Uputstva za kandidata vozača u sledećim situacijama su:

- mora da se kreće smanjenom brzinom i sa povećanim oprezom, kako ne bi ugrozio osobe koje ulaze ili izlaze iz vozila.

Stajalište školskog autobusa

Autobuska zaustavljen na stajalištu

Kandidat za vozača koji upravlja vozilom mora da stane iza autobusa dok deca/ učenici ulaze ili izlaze iz autobusa.

Organizovani prevoz za decu/ učenike

Autobus koji prevozi decu/ učenike

Autobusko stajalište

U ovoj situaciji, kandidat za vozača mora dozvoliti autobusu da uđe u saobraćajnu traku i paziti na ljude koji mogu izaći na put. Isto postupa i ako je u pitanju autobus koji prevozi decu/učenike na organizovan način.

Ulazak autobusa u saobraćaj

Pešački prelaz

Dužnosti instruktora su:

- Daje uputstva kandidatu o prethodnom planiranju, uočavanju pešačkih saobraćajnih znakova;
- Daje uputstva kandidatu da po potrebi prilagodi brzinu, smanjujući je u blizini pešačkog prelaza;
- Daje uputstva kandidatu o percepciji opasne situacije na pešačkom prelazu;
- Daje uputstva kandidatu da zaustavi vozilo pre pešačkog prelaza tokom prelaska pešaka;
- Daje uputstva kandidatu da zaustavi vozilo pre pešačkog prelaza kada se prelaz zaustavlja saobraćajnim znakom ili znakom policiji;
- Daje uputstva kandidatu da ne zaustavlja vozilo na pešačkom prelazu.

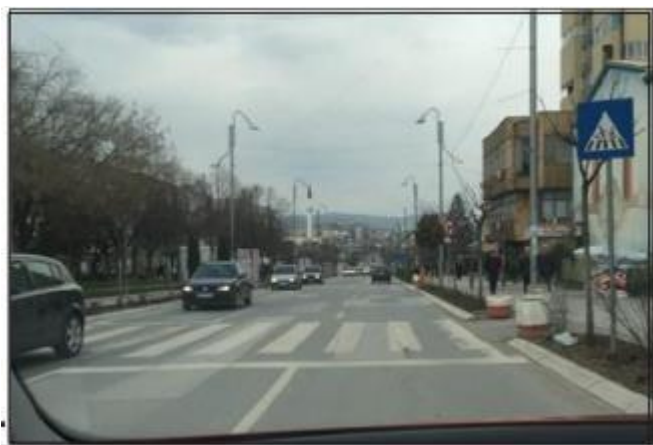
Ponašanje prema pešacima

Kandidat za vozača tokom vožnje, daje uputstva da ne sme da ugrožava pešake koji ulaze na saobraćajni put (jednu nogu ima na saobraćajni put), ili se kreću ili stoje na saobraćajni put van pešačkog prelaza.

Kandidat za vozača se upućuje da moramo dati prednost pešacima na njihovom prelazu, odnosno prilikom skretanja vozilom na sporedni put čak i ako nema označenog pešačkog prelaza. Tada kandidat za vozača tokom vožnje treba da vodi dodatnu pažnju prilikom prelaska puta od strane najugroženijih učesnika u drumskom saobraćaju (osobe sa invaliditetom, slepi, stariji i deca) i treba im dati prednost prelaza.

Kandidatu za vozača se daju uputstva da se mora zaustaviti vozilom dok pešak ne pređe saobraćajni put, ako je put fizički sa fizičkim razdvajanjem dok ne pređe u pešačko ostrvo, odnosno fizičko razdvajanje puta. Ako saobraćajna put ima dve saobraćajne trake u svakom smeru bez fizičkog razdvajanja, kandidat za vozača mora zaustaviti vozilo i sačekati dok pešak ne napusti barem jednu saobraćajnu traku, tako da ako se pešak okrene nazad ne bi bio ugrožen. Tokom vožnje, kandidatu za vozača se daju uputstva da mora biti oprezan na pešake koji se nalaze u blizini obeleženog pešačkog prelaza i da preduzme mere da ih ne ometa ili ne ugrožava ako pokušaju da pređu put.

Tehnika vožnje na pešačkom prelazu

Pešački prelaz

S obzirom na to da pešaci prelaze pešački prelaz, potrebno je biti posebno oprezan krećući se smanjenom brzinom, a po potrebi zaustaviti se ispred prelaza da bismo im dali prednost prolaska. Svaki put se mora gledati na obe strane da li neki pešak pokušava ili prelazi put.

Po potrebi, smanjiću brzinu i biću spreman da kočim.

Blokiranje prelaza

Kandidatu se objašnjava da mu nije dozvoljeno da se zaustavi na obeleženom pešačkom prelazu, prelazu za bicikliste, železnice itd., ako je saobraćaj gust, treba unapred planirati vožnju, da iza takvog prelaza ima dovoljno prostora ako je saobraćaj blokiran.

Vozilo nema pravo da se zaustavi na pešačkom prelazu, ometajući kretanje pešaka.

Nepravilno zaustavljanje vozila

Vozač treba da da prednost prolasku pešaka koji prelazi sporedni put.

Skretanje levo na sporednom putu gde nema pešačkog prelaza

Oprez prema posebnim učesnicima

U slučaju da put prelaze osobe sa invaliditetom, starije osobe, slepe osobe ili deca vozač je dužan da zaustavi vozilo kako bi omogućio tim osobama da pređu put.

Uputstvo za kandidata je: ***moram da otpustim stariju sobu koja drži štap, da zakočim i zaustavim vozilo.***

Starija osoba prelazeći put

U ovoj situaciji kandidat mora da koči i zaustavi vozilo, instruktor mora da ima saobraćajnu situaciju pod kontrolom

Slepac prelazeći put

U većini slučajeva pešaci ne gledaju na obe strane puta ugrožavajući sebe i vozača vozila. Stoga, kandidat uvek mora biti spreman da reaguje ako je potrebno, jer su dečji postupci nepredvidivi.

Neposmatranje saobraćaja od strane deteta

Uputstva za kandidata su: mora da skine nogu sa pedale gasa (ne davati gas i u slučaju potrebe biti spreman za kočenje), ukoliko pešak uđe na put.

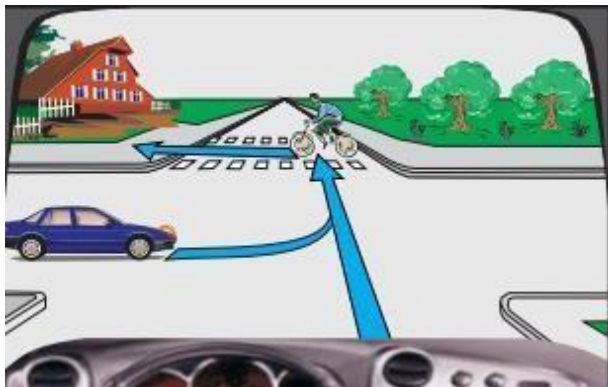

Deca mogu da trče za loptom.

Ako se lopta kotrlja ispred vozila, uputstva za kandidata su:

- mora da smanji brzinu i bde spreman za kočenje, jer deca mogu da trče za loptom.

Biciklistički prelaz

Uputstva za kandidata su:

Daje prednost prolazu biciklisti.

Smanjuje brzinu po potrebi, a

Zatim se kreće ispred plavog vozila.

Biciklista ima prednost prolaska

Uputstva za kandidata su:

- daje prednost prolazu bicikliste koji se kreće biciklističkom stazom,

- smanjiti brzinu, zaustaviti vozilo ako je potrebno.

Biciklista ima prednost prolaska

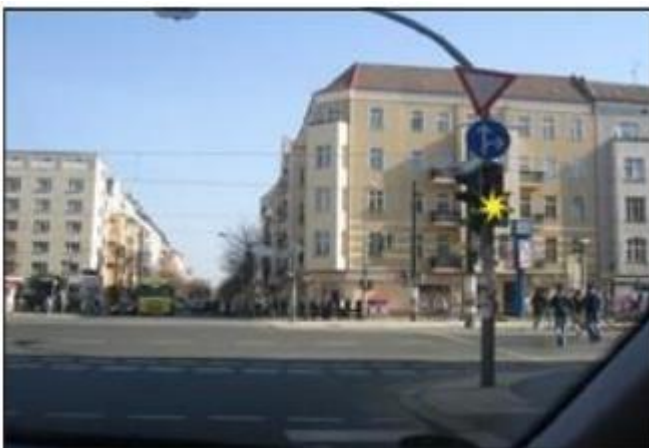
Neposmatranje saobraćaja od strane deteta/bicikliste

U ovoj situaciji dete može da postupi spontano i neočekivano, ulazeći na saobraćajnicu, a da ne primeti vozilo.

Kandidat se upućuje da ukloni nogu sa pedale gasa (da ne daje gas i da bude spreman u slučaju potrebe za kočenjem) i posmatra ponašanje bicikliste.

Uputstva za kandidata u ovoj situaciji su:

- signaliziramo sa pokazivačima pravca;
- nastavljamo dodatnim oprezom desno,
- dajemo prednost prelaska pešacima koji se kreću sporednim putem.

Vožnja po uzdužnim usponima uzbrdo/nizbrdo.

Dužnosti instruktora su:

- Izabere lokaciju da demonstrira postupak kandidatu;
- Kandidatu daje uputstva o percepciji saobraćajnih znakova koji se odnose na uzdužne nagibe – uzbrdo;
- Kandidatu daje uputstva radi prilagođavanja brzine prema nagibu puta;
- Kandidatu daje uputstva za gledanje na instrument tabli radi proveravanja rada motora;
- Daje uputstva kandidatu o zaustavljanju i startovanju uzbrdo kretanjem napred i nazad pomoću ručne (pomoćne) kočnice;
- Daje uputstva kandidatu za osiguranje vozila zaustavljenog sopstvenim kretanjem;
- Daje uputstva kandidatu za polako puštanje kvačila i istovremeno postepeno dajući gas.

Vožnja nizbrdo

Dužnosti instruktora su:

- Daje uputstva kandidatu o percepciji saobraćajnog znaka za vožnju nizbrdo.
- Daje uputstva kandidatu za povećanje bezbednog rastojanja za vožnju nizbrdo.
- Daje uputstva kandidatu za promenu brzine na vreme.
- Daje uputstva kandidatu za kočenje nožnim pedalom po potrebi;
- Daje uputstva kandidatu za osiguranje vozila na sopstveno kretanje.
- Daje uputstva kandidatu o zaustavljanju i startovanju nizbrdo pomoću ručne kočnice za kretanje napred i nazad.

Tehnika vožnje vozila po podužnim nagibima

Kandidatu se objašnjava kako da vozi po podužnom nagibu. Tokom vožnje nizbrdo treba koristiti motorno kočenje, to se postiže podešavanjem odgovarajuće brzine, što je niža brzina, kočenje sa motorom je veće i obrnuto. Ne treba ugasiti motor tokom vožnje vozila nizbrdo, u novim vozilima dolazi nefunkcionisanja volana i blokiranja elektronskih uređaja.

Kandidatu se objašnjava da ne treba konstatno kočiti radnom kočnicom, jer može doći do zagrevanja kočnice, što može dovesti do propusta (kvara) radne kočnice.

Vožnja nizbrdo

Prilikom vožnje uzbrdo, kandidatu se objašnjava da treba voziti brzinom koju dozvoljavaju okolnosti i uslovi na putu, što je brzina kretanja manja to je veća snaga i obrnuto, ubrzanje je sporije nego na ravnom ili nizbrdnom putu, možemo naići na neko drumsko vozilo koje se sporo kreće.

Zaustavni put je kraći nego na ravnom putu i nizbrdo.

Sve ove uslove i okolnosti treba uzeti u obzir prilikom vožnje uzbrdo.

Vožnja uzbrdo.

Kandidatu se u slučaju startovanja sa ručnom kočnicom objašnjava kako sledi:

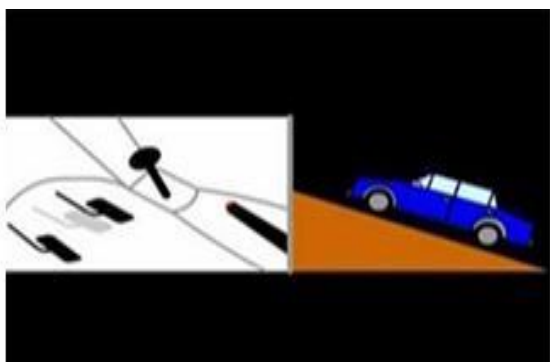
- bira se odgovarajuće mesto za izvođenje ove radnje, po mogućstvu na delu puta gde nema gustog saobraćaja;
- zaustavljanje vozila se signalizira pokazivačima pravca;
- povući ručnu kočnicu, i staviti mjenjač u položaj praznog hoda;
- vozilo se obezbeđuje od sopstveni pogon;
- gleda se u unutrašnjim i spoljašnjim retrovizorima, gledanje preko ramena/mrtvi ugao, signalizira se pokazivačima pravca;
- ručicu menjača stavljamo u prvu brzinu, otpušta se kvačilo do „tačke dejstva“, u tom trenutku se ručna kočnica otpušta koordiniranjem pritiskanja pedale gasa, i nastavlja se kretanje vozilom.

Ova radnja se ponavlja dok je kandidat nauči, jer tokom vožnje zbog prepreka na putu, često se dešava da se zaustavimo i krenemo uzbrdo.

Kandidatu se objašnjava o vozilu opremljenom naprednom tehnologijom u vezi sa parkirnom kočnicom i kako ga koristiti.

Način parkiranja vozila nizbrdo i uzbrdo prikazan je na sledećim slikama, tokom parkiranja nizbrdo točkovi se okreću prema kraju puta, menjač brzine se postavlja u položaj za kretanje unazad, aktivira se parkirna kočnica.

Prilikom parkiranja uzbrdo, točkovi se okreću ka sredini puta, menjač se stavlja u prvi stepen prenosa, aktivira se parkirna kočnica.

Parkiranje uzbrdo

Tehnika vožnje u koloni.

Vožnja u koloni predstavlja tešku vožnju za kandidata, posebno uzbrdo, gde je u nekim slučajevima potrebno voziti sa polukvačilom. Treba izbegavati promenu trake, osim kada se poredite da biste izašli iz kolone ili za parkiranje.

Pazite na bezbedno rastojanje od vozila koje se kreće ispred vas, pratite njegove radnje i ne kočite naglo.

Vožnja u krivinama

Vožnja u krivinama

Tokom vožnje kandidatu se objašnjava da je vožnja po krivinama opasna zbog uticaja cetrifugalne sile, posebno ako je put klizav gde se smanjuje kontakt guma i puta.

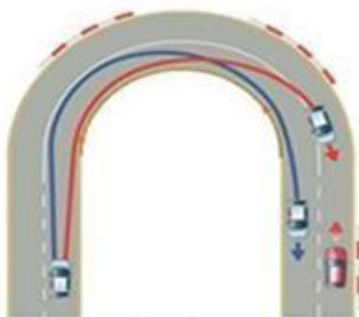
Brzina vožnje u krivinama

Pre ulaska u krivinama prilagođava se brzina kretanja. Nakon prelaska sredine krivine, daje se postepeno gas, nakon prelaska krivine, brzina kretanja se povećava ako uslovi i okolnosti u saobraćaju to dozvoljavaju.

Pre ulaska u krivine prilagođava se brzina kretanja, nakon prolaska sredine krivine postepeno se daje gas, nakon prolaska krivine brzina kretanja se može povećati ako okolnosti i uslovi na putu to dozvoljavaju.

Vožnja u opasnoj krivini ulevo

Vožnja u krivinama

Ako je krivina udesno, vozilo treba pomeriti ulevo imajući u vidu da ne gazi liniju sredine, ili obrnuto ako je krivina ulevo kako se radijus okretanja povećava i što omogućava siguran prolaz krivine.

Vožnja pri bočnim vetrovima

Kandidatu se objašnjava da je vožnja tokom bočnih vetrova opasna, posebno za vozila na dva točka, transportnih vozila i skupa vozila, tako da kad se krećemo na putu, sretnemo ili se suočimo sa njima treba biti oprezni i treba povećati bezbednosnu udaljenost.

Moramo biti oprezni prilikom preticanja transportnih vozila ili skupa vozila zbog jakih bočnih vetrova jer nakon preticanja vozila lako možete izgubiti pravac kretanja ili nakon izlaska iz tunela ili na delovima puta gde se nalaze putni objekti: vijadukti, mostovi itd.

Ngasja gjatë erës anësore

Vožnja po jakom suncu.

Kandidatu se objašnjava da tokom vožnje po jakom suncu možda neće primetiti opasne situacije u saobraćaju, upotreba štitnika za sunce je obavezna.

Treba biti pažljivi tokom vožnje, krećući se odgovarajućom brzinom u zavisnosti od intenziteta sunčeve svetlosti i uslova u saobraćaju.

Vožnja po jakom suncu je opasna.

T11. VOŽNJA NOĆU.

Vožnja vozila u teškim vremenskim uslovima i noću

Dužnosti instruktora su:

- Daje uputstva za vožnju vozila u kišnim vremenskim uslovima;
- Daje uputstva za vožnju po klizavim putevima;
- Daje uputstva za vožnju vozila u snežnim vremenskim uslovima;
- Daje uputstva za vožnju vozila u maglovitim vremenskim uslovima;
- Daje uputstva za upravljanje vozilom o smanjenju vidljivosti;
- Daje uputstvo za upravljanje vozilom o smanjenju koeficijenta trenja.

Vožnja po kiši.

Kandidatu za vozača se objašnjava da je vožnja po kiši izuzetno opasna i da je potrebna dodatna pažnja, pored smanjenja izgleda i smanjenja koeficijenta trenja guma sa površinom puta, odlikuje se čestim rizikom od neispravnosti radne kočnice koja se smiče od kiše i teško je voziti vozilo kad se pojavljuje takozvani fenomen „vodenog klina“ (*vodeni jastuk - aquaplaning*).

Vožnja po kiši.

Tokom jakih kiša i nakon njih, na putu se obično formira vodeni klin, a kada se vozilo velike brzine susreće sa njima, dolazi do privremenog pokrivanja vetrobranskog stakla koje smanjuje pogled sa vozila. Isti slučajevi se pojavljaju u slučaju mimoilaženja i preticanja, kada neku količinu vode na saobraćajnom, druga vozila bacaju na vetrobranskom staklu vozila kojim upravljate ili obrnuto.

Put je posebno klizav u kišnim vremenima (na početku kada pada kiša), kada na njemu ima prašine, masnoće, blata, lišća, prolivenog motornog ulja itd.

Pošto je koeficijent trenja u takvim slučajevima smanjen, putanja kočenja je duža, kočnice mogu da se pokvase i to uzrokuje da se rizik u saobraćaju još više poveća. U ovakim uslovima klizavog puta se mora voziti odgovarajućom brzinom, kočenje vršiti motorom (prebacivanje brzine sa veće na manju).

Vožnja po putevima prekrivenim snegom.

Kandidatu za vozača je objašnjeno da mogućnost kretanja vozila u velikoj meri zavisi od debljine snega i težine prenosa mobilnosti vozila, kao i veština vozača.

Tehnika vožnje vozila po snegu treba poželjno da bude sledeća: bez čestih promena brzina, bez naglih ubrzanja i usporavanja, bez naglih okretanja volana itd.

Put prekriven snegom

Vožnja na putevima prekrivenim mrazom

Kandidatu za vozača se objašnjava da se osnovne karakteristike upavljanja voziloom po putevima sa mrazom odnose na smanjenje trenja sa površinom puta, klizanje, otežano upravljanje, rizik od okretanja i prevrtanja vozila itd.

Put prekriven mrazom

Vožnja po magli

Vožnju po magli karakteriše smanjena vidljivost (smanjen vid) i vlažnost koji se

Vožnja po magli

stvara od magle na površini saobraćajog puta.

Prilagođavanje brzine kretanja.

Pešaci i vozila koja nemaju sopstveno osvetljenje mogu biti neprimećena na vreme.

Na vidljivost utiče gustina magle, zatim zamagljivanje prozora u kabini, kao i upotreba svetala za osvetljavanje puta (kratka ili svetla za maglu, ili oba mogu biti upaljena istovremeno), kao i svetla vozila koja dolaze ispred. Glavni problem upravljanja vozilom u ovim uslovima je otežana orijentacija u prostoru i pogrešna procena širine i visine itd.

Brzinu kretanja treba smanjiti srazmerno smanjenju vidljivosti i u funkciji zaustavnog puta.

Vožnja noću.

Dužnosti instruktora su:

- Daje uputstva za prilagođavanje brzine tokom vožnje noću;
- Daje uputstva za pravilnu upotrebu opreme za osvetljenje;
- Daje uputstva o pravcu gledanja tokom mimoilaženja;
- Daje uputstva za uočavanje pešaka kao i drugih nevidljivih prepreka.

Vožnja noću se odlikuje smanjenom vidljivošću (smanjenje vida), što zavisi od upotrebe svetala za osvetljavanje puta.

Brzina kretanja zavisi od upotrebe svetla za osvetljavanje puta i od zaustavnog puta.

Oslabijena vidljivost

Prilikom vožnje noću oprez treba da bude još veći jer se zamor javlja brže, pešaci ili vozila bez sopstvenog osvetljenja mogu da ne budu primećeni. Posebnu pažnju treba obratiti kada prilikom vožnje se prelazi od neosvetljenog dela puta do osvetljenog dela puta ili obrnuto.

Zaobilaženje i preticanje

Dužnosti instruktora su:

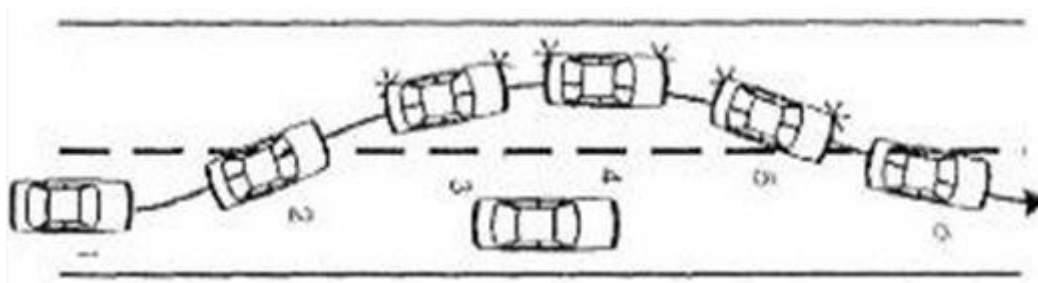
- *Proverava uslove za bezbedno preticanje;*
- *Daje uputstva za signalizaciju blagovremenog postupka sa pokazivačima pravca;*
- *Obezbediti uputstva kako bi se obezbedilo održavanje bočnog sigurnosnog rastojanja;*
- *Daje uputstva za procenu ubrzanja i tehničkih karakteristika vozila*

Da kandidatu daje uputstva:

- *Faze postupaka zaobilaženja i preticanja;*
- *Klasifikaciju opasnosti na relevantnim putevima;*
- *Vrste opasnosti tokom vožnje;*
- *Percepcija brzina kretanja;*
- *Procena bezbednosnog rastojanja (bočno i uzdužno);*
- *Poznavanje za ubrzanje, promenu trake;*
- *Korišćenje signalno-svetlosne opreme na uredan način;*
- *Korišćenje uređaja za vidljivost iz vozila;*
- *Pravovremeno reagovanje na opasnosti koje se mogu pojaviti na putu*

Tehnika vožnje tokom zaobilaženja

Kandidatu se mora objasniti kako se zaobilazna radnja sprovodi bezbedno. Pre početka zaobilaženja treba da posmatramo saobraćaj pozadi, unutrašnji, spoljašnji retrovizor, pogledati preko ramena i nakon što smo uvereni da možemo bezbedno da izvedemo zaobilaženje signaliziramo pokazivačem pravca.

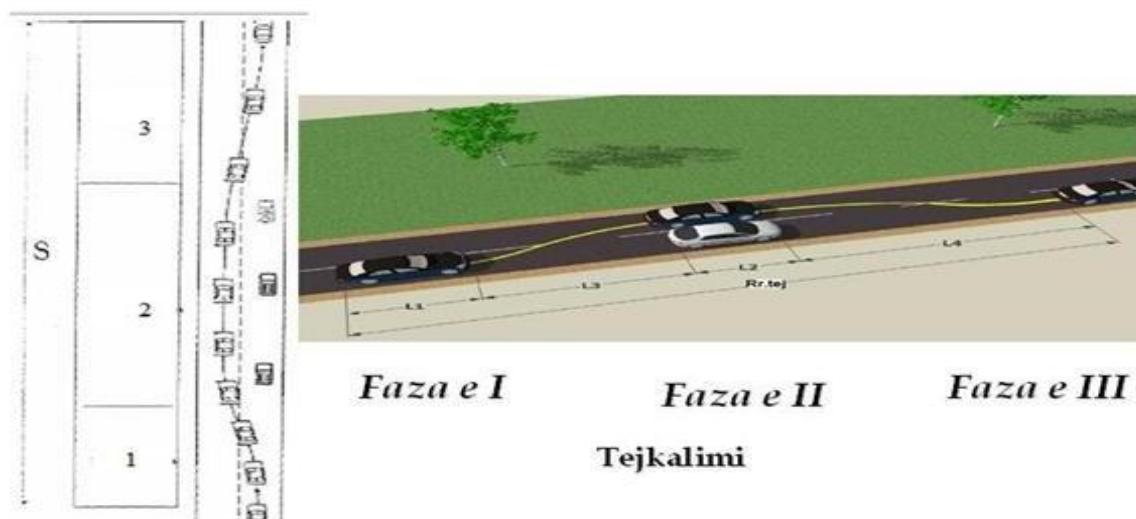
Zaobilaženje

Kandidatu se objašnjavaju mogući rizici tokom zaobilazjenja na sledeći način:

- Rastojanje i brzina vozila koja dolazi iz suprotnog smera mogu se potceniti,
- Neko lice može da izađe ispred ili iza parkiranog vozila,
- Vrata mogu se otvoriti iz parkiranog vozila.
- Neodržavanje bočno bezbedno rastojanje.

Tehnika vožnje tokom preticanja

Kandidatu se objašnjava da je preticanje najopasnija radnja u saobraćaju, pa je potrebna dodatni oprez pri obavljanju ove radnje.

Faze Preticanja

Faze preticanja

Prva faza.

- osigurati da preticanje nije zabranjeno u skladu sa saobraćajnim i bezbednosnim pravilima i putnom signalizacijom,
- po potrebi, dati zvučni signal.
- povećati brzinu po potrebi, vodeći računa da se ne prekorači ograničenje brzine;
- posmatrati saobraćaj ispred, sa strane i pozadi, proceniti brzinu kretanja.

Faza II

- Uključiti pokazivač pravca,
- Prolaziti vozilom sa leve strane i gledati napred,
- Proveriti da vozilo ispred njega nema nameru da pretiče ili skrene levo.

Faza III

- Nakon preticanja vozila na dovoljnoj udaljenosti, daje desni pokazivač pravca,
- U mekom luku vraća se na traku u kojoj se kretao pre preticanja,
- Nastavlja sa kretanjem vozila.

Korišćenje svetla tokom vožnje noću

Kandidatu se objašnjava upotreba svetala tokom vožnje. Prema saobraćajnim pravilima, duga svetla se koriste tokom vožnje.

Duga svetla tokom zaobilaženja

Kandidat za vozača u ovoj situaciji upalji kratka svetla i usmerava pogled ka desnoj strain(kraju) puta.

Sa dugih na kratka svetla se prelazi u sledećim slučajevima:

- Tokom zaobilaženja - na dovoljnom rastojanju, gled se na kontrolnoj tabli, kako bi se proverilo koja svetla su upaljena na osnovu kontrolne lampice.

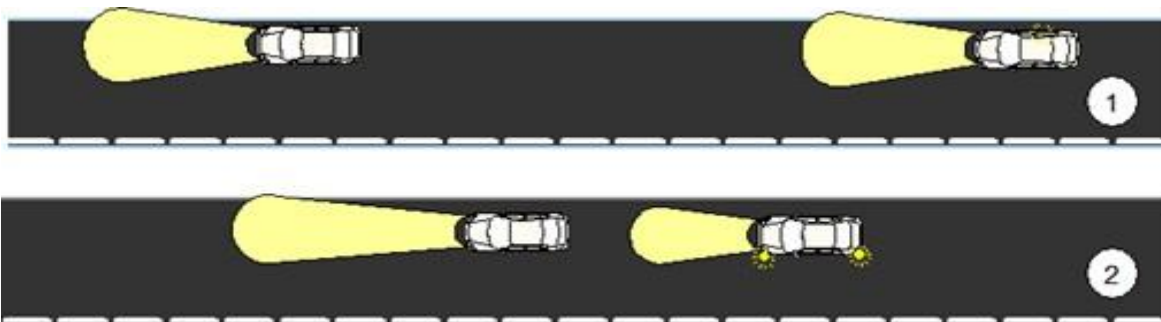
Na kratkoj udaljenosti od vozila koje se kreće napred, kandidatu se objašnjava kako da koristi kratka svetla za osvetljenje puta, proveravajući na instrument tabli.

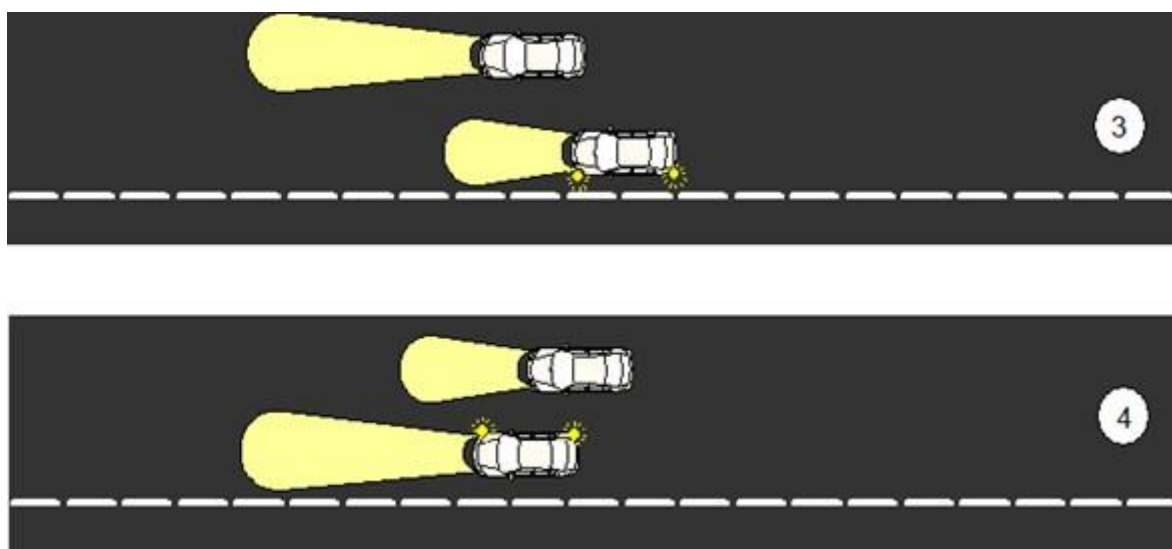
Kratka svetla tokom vožnje.

Na sledećim slikama je prikazan način korišćenja svetla prilikom preticanja, što treba objasniti kandidatu.

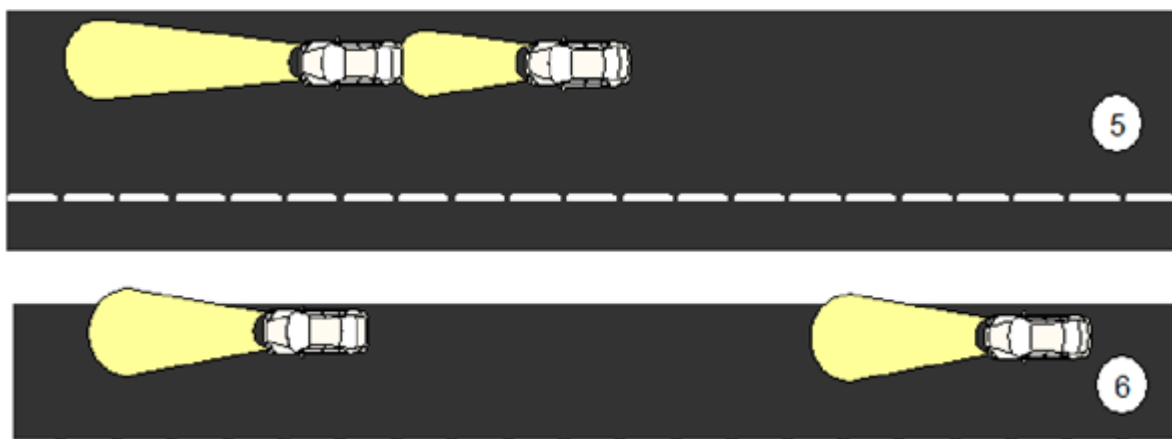
- Pre preticanja - koristiti se kratka svetla

- Tokom preticanja - nastavlja se i dalje upotreba kratkih svetala.

- Po završetku preticanja - duga svetla se mogu koristiti ako nam vozila ne dolaze ispred.

Vozilo koje se pretiče upaljuje kratka svetla ako je blizu.

Tehnika vožnje u nepovoljnim uslovima za vožnju

Tehnika vožnje na klizavim putevima

Kandidatu se objašnjavaju karakteristike vožnje po klizavim putevima i mere koje treba preduzeti u tim uslovima, zatim da je put klizav ne samo zimi već i u drugim periodima godine. Put je posebno klizav u kišnim vremenima (obično kada već počela da pada kiša), a zatim kada na putu ima blata, lišća, prosutog motornog ulja itd.

Pošto je koeficijent trenja u takvim slučajevima smanjen, kandidat mora uzeti u obzir ove uslove, putanja kočenja je duža, kočnice se mogu smočiti a to još više povećava rizik u saobraćaju. U ovim uslovima klizavog puta treba voziti malom brzinom, kočenje da se vrši što je više moguće sa motorom (prolazeći sa najviše do najniže brzine), a manipulacija sa volanom se vrši pažljivo i ne naglo.

Vožnja po kiši.

Kandidatu se kaže da u slučaju zaobilaženja i/ili preticanja, kada se na putu nalazi količina vode, druga vozila bacaju vodu u vetrobransko staklo vozila, odnosno mogu da bacaju vodu i kandidatu I drugima u vetrobransko (prednje) staklo.

Tehnika vožnja na putevima prekrivenim snegom

Tehnika upravljanja vozilom po snegu obuhvata: vožnju bez česte promene brzine, bez naglog ubrzavanja i kočenja, nenaglog skretanja volana, prilagođavanje brzine (po potrebi se smanjuje) pre skretanja, tehniku vožnje na ulazu, u sredini i na izlazu krivine itd.

Tehnika vožnje prilikom zaobilaženja sastoji se od smanjenja brzine vozila, zatim ponašanja prilikom preticanja, u koloni uzimajući u obzir povećanje uzdužnog i bočnog rastojanja, vožnje na uzdužnom nagibu, korišćenja kočnja motorom, kako se reaguje u slučaju proklizavanja vozila na bilo kom delu puta.

Tehnike vožnje na putevima pokrivenim mrazom

Vožnja po klizavim putevima

Tehniku vožnje na putu sa mrazovima, kandidatu za vozača se objašnjava da treba imati u vidu da se smanjuje koeficijent trenja između guma i površine puta (kočenje i ubrzanje se vrši postepeno), da vrlo lako može doći do proklizavanja vozila ili u krivinama, izlazak vozila sa puta. Ako na delu puta gde ima mraz-ledd dođe do proklizavanja vozila, noga se mora ukloniti sa pedale gasa i pritisnuti pedal kvačila da bi se vozilo stabilizovalo.

Kandidat na uzdužnom nagibu-nizbrdo prelazi ovu deonicu puta sa vozilom, prilagođavajući brzinu kretanja, u slučaju potrebe smanjuje brzinu (skida nogu sa pedale gasa) i koristi kočenje motora, odnosno adekvatnu brzinu. Zatim, u slučaju klizanja vozila, posebno tokom vožnje u krivinama, vozilo stabilizovati kako se ne bi ometala i ugrozila bezbednost na putu.

Tehnika vožnje po magli

Vožnja po magli

Tehnika vožnje kandidata za vozača kroz maglu obuhvata; svetla koja se koriste tokom vožnje, podešavanje brzine u zavisnosti od smanjene vidljivosti (vidno polje puta) u funkciji zaustavnog puta, ponašanje u slučaju usporavanja ili ubrzanja kao i održavanje bezbednog rastojanja tokom vožnje u koloni, zadržavanje pravca u saobraćajnoj traci sa ili bez horizontalne signalizacije.

Tehnika vožnje tokom vremena jakog sunca

Kandidat koristi zaštitu od sunca prilikom vožnje po jakom suncu, prilagođavajući brzinu u zavisnosti od intenziteta sunčeve svetlosti, posebno prilikom vožnje u takvim uslovima, opasne situacije se mogu ne primetiti i reakcija kandidata u tim situacijama mora biti brza. *Opasnost je pri izlasku i zalasku sunca.*

Vožnja po jakom suncu

Stanje površine puta

Stanje puta zavisi pre svega od vremenskih uslova, što znači da površina puta može biti suva i čista, prljava, sa peskom, šljunkom, vlažna, blatnjava, prekrivena lišćem, snegom, zamrznuta - ledena itd. Na putu se mogu naći prašina, ulje, ostaci guma itd.

Ovakvo stanje na putu produžava kočioni put.

Put prekriven lišćem

Stanje površine puta utiče na prijanjanje guma, dužinu putanje kočenja i način upravljanja vozilom.

Za vreme kiše, snega, poledice put postaje klizav. Na putu takozvane udarne rupe predstavljaju opasnost po sebi i pri malim brzinama, uzrokujući oštećenja na vozilima u gume i sistemu oslanjanja, posebno u kišnom periodu kada su pokriveni vodom, ove pojave se moraju objasniti kandidatu za vozača.

Kišni vremenski uslovi

Vodeni jastuk (eng. Aquaaplannig) - prilikom vožnje po silnoj kiši, zbog velike količine vode stvara fenomen koji se naziva vazdušni jastuk.

U ovim uslovima treba smanjiti brzinu kretanja i volan ne treba upotrebiti naglo. U slučaju stabilizacije vozila, pritiska se trenje.

Vazdušni jastuk - velika brzina gubi kontakt točka sa putem

Predviđanje i percepcija situacija u saobraćaj

Prilikom vožnje vozač mora da predvidi šta se može dogoditi u drumskom saobraćaju kako bi bio spreman da reaguje na razne realne situacije koje nastaju u saobraćaju.

Predplaniranje pre preduzimanja bilo kakvih radnji sa vozilom ima veliki uticaj na bezbednost saobraćaja na putevima.

Percepcijom stanja u drumskom saobraćaju, brzim i pravičnim reagovanjem u konkretnim saobraćajnim situacijama, izbegavaju se situacije koje ugrožavaju bezbednost saobraćaja.

Znanje i iskustvo u saobraćaju omogućavaju primenu pozitivnih normi ponašanja (ljubaznosti), poštovanja i tolerancije prema ostalim učesnicima u saobraćaju.

Instruktor mora u svim slučajevima biti spreman da reaguje u slučaju potrebe i imati kandidata za vozača pod kontrolom tokom praktičnog osposobljavanja.

U nastavku su date neke situacije u kojima su opisana uputstva instruktora vozača.

Uputstva kandidata za vozača u ovoj situaciji su:

- treba imati u vidu da vozač vozila može iznenada izaći na put;
- Mora se posmatrati njegovo ponašanje.
- Ako nema vozila od pozadi, povećava se bočno sigurnosno rastojanje.

Uputstva za kandidata u ovoj situaciji su:

- Približavam se (planinskom) prevoju;
- približili smo se delu puta sa ograničenim vidnim poljem.
- može se desiti da neko vozilo koristi našu traku dok se kreće.
- Podešava se brzina po potrebi.

Uputstva za kandidata u ovoj situaciji su:

- maknuti nogu sa gasa i spremnost za kočenje ako je potrebno.
- skuterista može da prođe desnom saobraćajnom trakom.

Uputstva za kandidata u ovoj situaciji su:

- mora se skinuti noga sa pedale gasa.
- biti spreman za kočenje ako je potrebno.
- pešak može iznenada da pređe put;
- nakon sagledavanja saobraćaja poazdi, signalizira se pokazivačem pravca i sa povećanim oprezom se prolazi na levoj strani puta ili se povećava bočno sigurnosno rastojanje (ne ugrožavajući pešaka).

Uputstva za kandidata u ovoj situaciji su:

- mora se zaustaviti vozilo.
 - posmatrati ponašanje deteta sa biciklom;
- Nastaviti kretanje tek kada budemo uvereni da postupci bicikliste ne predstavljaju rizik u saobraćaj.

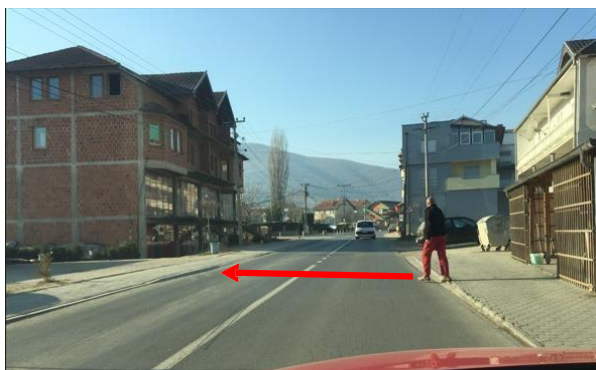
Uputstva za kandidata u ovoj situaciji su:

- da kočite, po potrebi da se zaustavi vozilo.
- pešak nastavlja kretanje na putu, jer vozilo nije parkirano pravilno na trotoaru;
- nako što prolazi vozilo ispred, saobraćaj se posmatra pozadi i prolazi se na levoj strani puta.

Uputstva za kandidata u ovoj situaciji su:

- da kočite i zaustavite vozilo.
- pešak nastavlja kretanje na putu ne gledajući u saobraćaj,
- omogućiti pešaku da prolazak puta iako se nepravilno kreće (na mestu gde nema pešačkog prelaza)

Uputstva za kandidata u ovoj situaciji su:

- omogućiti ulazak vozilu u saobraćaju ako se pozadi kreće kolona vozila;
- kočiti u slučaju potrebe.

Ova situacija odnosi se na kulturu u saobraćaju i pozitivnim stavu u dramskom saobraćaju.

Uputstva za kandidata u ovoj situaciji su:

- da skine nogu sa pedale gasa (ne daje gas);
- da posmatra kretanje pešaka,
- nastavljam kretanje sa povećanim oprezom.

U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su:

- nastavlja se kretanje sa povećanim oprezom;
- za povećanje bezbednosne udaljenosti,
- na delu puta gde se izvode radovi na putu.

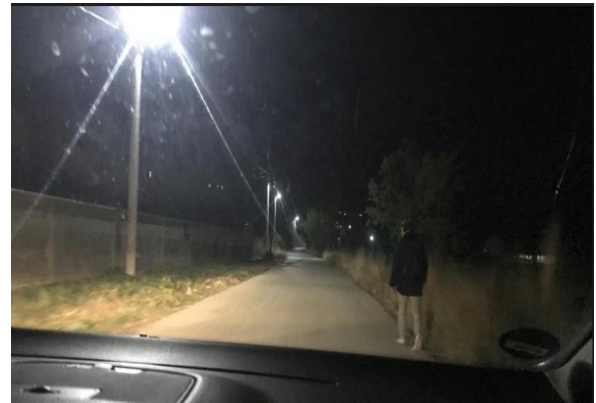
U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su:

- budite oprezni jer pešak može izaći između automobila parkiranih u desnoj traci ili vozač može otvoriti vrata vozila ne gledajući saobraćaj iza sebe;
- da upravlja vozilom sredinom saobraćajne trake;
- budite oprezni sa bezbednosnom distancom.

U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su:

- moram da se skine noga sa pedale gasi i da budite spremni ako je potrebno onda da kočite.
- nakon sagledavanja saobraćaja pozadi, signalizira se pokazivačem pravca i sa povećanim oprezom se prelazi na levoj strani puta neugrožavajući pešaka.

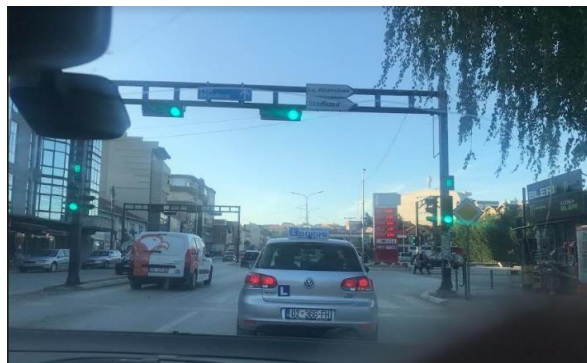
U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su:

- da se skine noga sa pedale gasa, po potrebi zakočite jer se može desiti da belo vozilo iz nekog razloga ne može da se uda sa puta;
- nije dozvoljeno koristiti sirenu prema belom voziilu koji je ppostupio u suprotnosti sa pravilima saobraćaja.

U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su:

- voditi računa o uzdužnom bezbednosnom rastojanju;
- neočekivane radnje kandidata za vozača koji upravlja vozilom auto-škole;
- nekorišćenje sirene da bi privukao njegovu pažnju da se kreće brže.

U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su:

- kočenje,
- biciklista se kreće nepravilno dok prelazi put, dok je traka za vozila iz suprotnog smera zauzeta vozilima.

U slučaju neposredne opasnosti, instruktor mora intervenisati.

U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su:

- moram da dam prednost proslaska pešacima,
- skida se noga sa pedale gasa,
- zakočite ukoliko je potrebno,
- ne isključuje se mogućnost da se pešaci vrate nakon što pređu pola puta.

U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su:

- moram da dam prednost prolaska autobusa,
- skida se nogu sa pedale gasa,
- zakočite ukoliko je potrebno,
- ne isključuje se mogućnost da pešaci ispred ili iza autobusa izađu na put.

U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su:

- blizina mesta gde možete imati(pronaći) decu na putu;
- nastavlja se vožnja sa povećanim oprezom.
- po potrebi, brzina kretanja se smanjuje.
- mora se gledati sa obe strane pešačkog prelaza.

U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su:

- U blizini raskrsnice sa kružnim tokom,
- Kretanje brzinom veće od 30 km/h nije dozvoljeno;
- podešavanje brzine pre raskrsnice.

U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su:

- nije dozvoljeno menjanje saobraćajne trake;
- dozvoljeno je samo kretanje pravo;
- semafor se poštuje, kretanje se nastavlja bez zaustavljanja.

U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su:

- nastavljamo da se krećemo sa povećanim oprezom.
- imamo prednost prolaska nad autobusom;
- Putnici mogu da izađu ispred i iza autobusa.

U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su

- dozvoljeno je preticanje u ovoj situaciji,
- posmatra se saobraćaj pozadi (ogledalo, mrtvi ugao)
- mora se signalizirati pokazivačem pravca.

U ovoj situaciji van naselja, uputstva za kandidata su:

- bezbedno rastojanje između vozila tokom vožnje mora biti najmanje 2 sekunde;
- dugačak prav put je opasan.
- može se preticati ako nemamo vozila koja dolaze od pozadi.

U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su

- dozvoljeno je preticanje dva vozila istovremeno;
- posmatra se saobraćaj od pozadi.
- daje se signalizacija sa pokazivačima pravca,
- preporučuje se da se ponovo pogleda na mrtvi ugao i počinje se preticanje vozila.

U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su

- sa mesta postavljanja znakova dozvoljeno je kretanje brzinom većom od 50 km/h;
- deo puta na kome je dozvoljeno preticanje;
- budite oprezni prilikom zaobilaženja.

U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su

- na ovom delu puta nije mi dozvoljeno kretanje brzinama manjim od 20 km/h;
- mesto gde se izvode radovi na putu počinje od saobraćajnog znaka
- možemo naići na građevinski materijal, građevinske mašine i radnike koji rade na putu.

U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su:

- upaljuju se kratka svetla;
- pogled se orijentiše sa desne ivice puta;
- usporava se brzina;
- budite oprezni prema vozilima parkiranim sa desne strane puta.

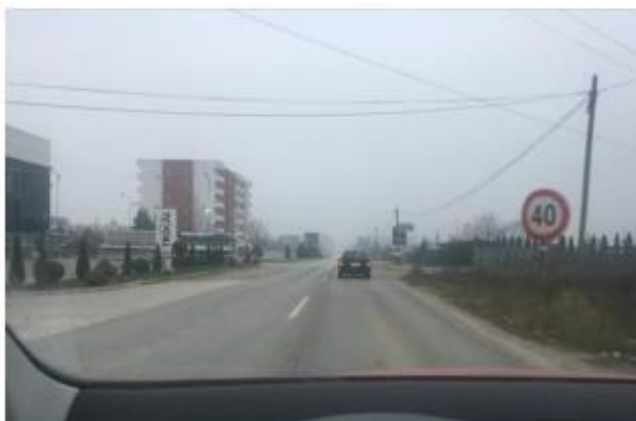
U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su

- smanjuje se brzinu kretanja;
- Smanjuje se kontakt točkova sa putem;
- ne manipuliše se naglo sa volanom;
- u slučaju kočenja, putanja kočenja se produžava.

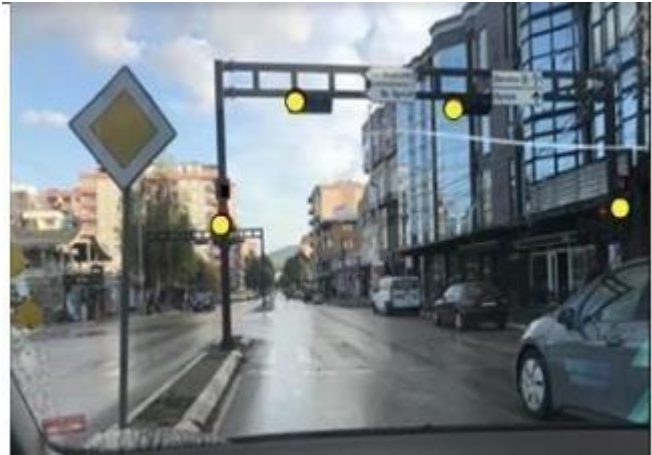
U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su

- ograničenje brzine do 40 km/h, počinje od mesta postavljanja znaka i važi do prve raskrsnice;
- na uzdužnom bezbednosnom rastojanju.

U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su

- dozvoljeno je nastaviti kretanje ako se ne možete bezbedno zaustaviti pre raskrsnice;
- crveno svetlo će se uskoro upaljiti.
- ne poštuje se znak „Put sa prvenstvom prolaza“

U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su:

- dozvoljeno je polukružno okretanje u ovoj situaciji, brzina se mora prilagoditi;
- mora se signalizirati levim pokazivačem pravca;
- poštuju se svetla na semaforu;
- posmatramo postupke žutog vozila.

U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su:

- saobraćajni znak „Andrejev krst“ označava prelaz puta preko železnice sa jednim parom šina;
- moramo se zaustaviti pre znaka „STOP“;
- nakon zaustavljanja moramo gledati sa dve strane železnice (desno-levo);
- onda se krećemo sa povećanim oprezom.

U ovoj situaciji, uputstva za kandidata su:

- zaustaviti se preaskrsnice;
- ako se put oslobodi i imamo prostora posle pešačkog prelaza (zaustavljanje na prelazu nije dozvoljeno ako se saobraćaj blokira), nastavljamo kretanje;
- posmatramo svetla na semaforu;
- pogledamo uslove i okolnosti na raskrsnici.

POSTUPANJE PO SAOBRAĆAJNIM ZNACIMA

Instruktor mora da objasni postupanje prema saobraćajnim znakovima shodno njenom značenju.

Tokom vožnje naišli set na ovaj saobraćajni znak, uputstva za kandidata su:

Znak opasnosti;

- znak »raskrsnica sporednog puta sa glavnim putem pod pravim uglom sa obe strane»
- označava blizinu raskrsnice na kojoj se ukršta put prvenstvom prolaza – povezuje se sa sporednim putem;
- možemo naići na vozila koja dolaze sa sporednih puteva,
- brzinu treba prilagoditi, po potrebi smanjuje se.

Tokom vožnje naišli ste na ovaj saobraćajni znak, uputstva za kandidata su:

- znak opasnosti;
- znak "saobraćaj se odvija dvosmerno";
- označava mesto na kome se odvija dvosmerni saobraćaj;
- možemo naići na vozila koja dolaze sa sporednih puteva,
- brzinu treba prilagoditi, smanjuje se po potrebi.
- budite oprezni sa vozilima koja dolaze iz suprotnog smera.

Tokom vožnje naišli ste na ovaj saobraćajni znak, uputstva za kandidata su:

- znak opasnosti;
- znak « upozorenje na obeleženi prelaz za pešake»;
- uskoro ćemo stići do pešačkog prelaza.
- možemo naići na pešake koji prelaze put na pešačkom prelazu,
- brzinu treba prilagoditi po potrebi, ona se smanjuje.

Tokom vožnje naišli ste na ovaj saobraćajni znak, uputstva za kandidata su:

- znak opasnosti;
- znak »prevrtanje – proklizavanje vozila»;
- označava blizinu mesta na kome postoji opasnost od klizanja - prevrtanja vozila,;
- brzinu treba prilagoditi, smanjuje se po potrebi;
- najveća opasnost preti ukoliko postoje otežani atmosferski uslovi.

Tokom vožnje naišli ste na ovaj saobraćajni znak, uputstva za kandidata su:

- znak stroge naredbe;
- znak „prvenstvo prolaza za vozila iz suprotnog smera“;
- označava mesto pre ulaska u raskrsnicu, na kome je vozač dužan da zaustavi vozilo u vidnoj liniji;
- znaku se dodaje poprečna linija na putu koja označava liniju pre koje se vozilo mora zaustaviti;
- brzina se mora postepeno smanjivati i vozilo zaustaviti;
- krećemo se sporednim putem.

Tokom vožnje naišli ste na ovaj saobraćajni znak, uputstva za kandidata su:

- znak stroge naredbe;
- znak »prednost prelaska za vozila iz suprotnog smera».
- vozila koja dolaze iz suprotnog smera imaju prvenstvo prolaza;
- zaustaviću se samo ako ima vozila iz suprotnog smera.

Tokom vožnje naišli ste na ovaj saobraćajni znak, uputstva za kandidata su:

- znak stroge naredbe;
- zabranjeno parkiranje.

Tokom vožnje naišli ste na ovaj saobraćajni znak, uputstva za kandidata su:

- znak stroge naredbe;
- znak » zaustavljanje saobraćaja za vozila koja prelaze propisano osovinsko opterećenje;
- teret mora biti raspoređen prema dozvoljenim osovinskim opterećenjima;
- ako se ovaj znak poštuje, putna infrastruktura se zaštićuje od oštećenja.

Tokom vožnje naišli ste na ovaj saobraćajni znak, uputstva za kandidata su:

- znak stroge naredbe;
- znak „najniža dozvoljena brzina“;
- najmanja dozvoljena brzina određuje se oznakom u zavisnosti od uslova na putu i potreba za bezbednošću saobraćaja;
- ako je put slobodan nije dozvoljeno kretanje ispod 40 km/h.

Tokom vožnje naišli ste na ovaj saobraćajni znak, uputstva za kandidata su:

- znak stroge naredbe;
- znak „prinudni pravac desno“
- mora se signalizirati pokazivačima pravca;
- morate biti oprezni kada skrećete udesno, da ne gazimo na uzdignutu ivicu puta.

Tokom vožnje naišli ste na ovaj saobraćajni znak, uputstva za kandidata su:

- znak stroge naredbe;
- znak „prinudno skretanje levo“;
- pokazuje pravce u kojima se vozilo treba kretati;
- mora se signalizirati pokazivačima pravca;
- morate biti oprezni pri skretanju levo, moramo dati prednost prelazka vozilima koja dolaze iz suprotnog smera, koja se kreću pravo ili skreću levo;
- ako postoji vodeća linija, ona se mora pratiti.

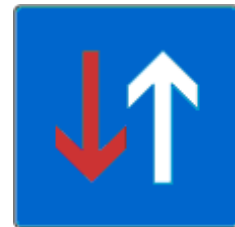
Tokom vožnje naišli ste na ovaj saobraćajni znak, uputstva za kandidata su:

- znak stroge naredbe;
- znakovi „dozvoljeni smerovi desno i levo“
- mora se signalizirati pokazivačima pravca;
- nije dozvoljeno kretanje pravo.

Tokom vožnje naišli ste na ovaj saobraćajni znak, uputstva za kandidata su:

- to je znak upozorenja;
- znak „prvenstvo prolaza u odnosu na vozila iz suprotnog smera“;
- imamo suženje puta;
- mora se prilagoditi brzina kretanja.

Tokom vožnje naišli ste na ovaj saobraćajni znak, uputstva za kandidata su:

- to je znak upozorenja;
- potpisati „kraj ograničenja brzine“
- sa mesta gde je znak postavljen, dozvoljena je brzina veća od 40 km/h.

Tokom vožnje naišli ste na ovaj saobraćajni znak, uputstva za kandidata su:

- To je znak upozorenja;
- znak «zona mirnog saobraćaja»;
- nije dozvoljeno kretanje brzinom većom od 5 km/h;
- dječije igre su dozvoljene u cijeloj zoni.

Kultura tokom vožnje, defanzivna vožnja i eko-vožnja

Dužnosti instruktora su:

- Daje uputstva za davanje prednosti proslasku sopstvenom prolazu;
- Predlaže da vozači tolerišu moguće greške i nedostatke drugih učesnika u saobraćaju;
- Omogućava protok saobraćaja sa sporednih puteva.
- Omogućava uključivanje vozila sa parkinga.
- Neinsistiranje po svakoj ceni na prednosti njegovog prolaza.

Defanzivna vožnja

Dužnosti instruktora su:

- Daje uputstva za ispravljanje grešaka drugih u saobraćaju;
- Daje uputstva za toleranciju prema ostalim učesnicima u saobraćaju;
- Daje uputstva za unapred planiranje situacija predstavljenih u saobraćaju;
- Daje uputstva za upotrebu uređaja za signalizaciju.

Eko- vožnja

Dužnosti instruktora su:

- Primenjuje tehniku eko-vožnje;
- Daje uputstva o menjanju brzine.
- Daje uputstva o korišćenju gasa;
- Daje uputstva o korišćenju snage motora.
- Daje uputstva o minimalnim troškovima goriva i zaštiti od zagađenja životne sredine.

T12. SAMOSTALNA- PROBNA VOŽNJA.

Dužnosti instruktora su:

a) Daje uputstva za vožnju bez uputstava.

- *Daje uputstva za samostalnu vožnju.*
- *Primenjuje saobraćajne i bezbednosne propise;*
- *Primenjuje itinerar rute.*

b) Procenjuje vožnju bez uputstava:

- *Procenjuje primenljivosti saobraćajnih i bezbednosnih pravila;*
- *Procenjuje tehniku vožnje.*
- *Procenjuje defanzivnu vožnju i eko vožnju.*

c) Daje konačno mišljenje o vožnji.

- *Procenjuje rezultat postignut tokom procesa osposobljavanja (obuke);*
- *Dati konačno mišljenje o vožnji;*
- *Predlaže dodatne sate kandidatu u slučaju neuspeha u postizanju potrebnih veština sa planom i programom*

d) Da pruži pravedno donošenje odluka.

LITERATURA:

- 1. Zakon o pravilima drumskog saobraćaja,*
- 2. Zakona o vozačkoj dozvoli.*
- 3. Podzakonski akti iz Zakona o pravilima drumskog saobraćaja i vozačkoj dozvoli.*
- 4. Saobraćajna pravila i putna bezbednost sa metodikom.*
- 5. Naim Mustafa, Metodika vožnje, Gnjilane 2005.*
- 6. Jevats Gashi - Vozačka dozvola za kategorije A i B.*
- 7. Izvori sa Interneta.*
- 8. Drugi izvori.*